RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1899. Första Kammaren. N:o 22.

Onsdagen den 26 April.

Kammaren sammanträdde kl. 11 f. m.

Herr statsrådet grefve *Wachtmeister* aflemnade Kongl. Maj:ts nådiga proposition till Riksdagen angående förbättrad pension åt öfverstelöjtnanten i armén, majoren vid Gotlands infanteriregemente m. m. grefve A. F. Cronstedt.

Denna kongl. proposition blef härefter föredragen och hänvisad till statsutskottet.

Justerades protokollet för den 19 i denna månad.

Anmäldes och bordlades

statsutskottets memorial n:o 71, i anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut i vissa frågor rörande anslag till postverket;

sammansatta stats- och lagutskottets utlåtanden:

n:o 5 i anledning af väckta motioner rörande folkskolelärares aflöning; och

n:o 6, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående fjerdingsmansbestyrets utgörande, äfvensom i ämnet väckta motioner; och

sammansatta banko- och lagutskottets utlåtande n:o 1, rörande väckta motioner angående ändringar i 7 och 8 §§ af lagen för Sveriges riksbank den 12 maj 1897.

Vid föredragning af statsutskottets under gårdagen bordlagda memorial n:o 70, i anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut i en

fråga rörande riksstatens femte hufvudtitel, godkändes den i memorialet föreslagna voteringspropositionen.

Herr talmannen tillkännagaf, att enligt mellan talmännen träffad öfverenskommelse omröstningar jemlikt 65 § riksdagsordningen komme att anställas vid kamrarnes sammanträden lördagen den 29 i denna månad öfver de voteringspropositioner för sådana omröstningar, som då vore af båda kamrarne godkända.

Om inrättande af en s. k. regeringsrätt m. m.

Föredrogs å nyo konstitutionsutskottets den 19 och 21 innevarande månad bordlagda utlåtande n:o 10, i anledning af väckt motion med förslag till inrättande af en s. k. regeringsrätt m. m.

Herr Blomberg: Den motion, som af herr Ljungman blifvit väckt, har af utskottet afstyrkts, såsom äfven jag förmenar, på fullgiltiga grunder, då motionären tilltrott sig på en gång genom ändringar i grundlagarne kunna lösa en så stor och svår uppgift som den ifrågavarande. Men utskottet har icke beledsagat detta sitt afstyrkande med något vidare yttrande i frågan, utan nöjt sig med ett enkelt afstyrkande. Det har synts mig, att detta tillvägagående ingalunda vore sådant, som bort följa, då en fråga af dennas vigt och betydelse väckts. Derför har jag tillåtit mig att mot utskottets betänkande afgifva min reservation, och jag skall tillåta mig att med anledning deraf nu yttra några ord.

Den fråga, som här väckts på tal, är ingalunda någon ny fråga. Detta spörsmål leder i sjelfva verket sitt ursprung från århundradets begynnelse. Redan vid den tiden började man få en något klarare insigt om att man måste göra skilnad mellan sådana ärenden, som kunna omedelbart handläggas af förvaltningsorganen och böra af dem på ett raskt sätt afgöras, och andra med förvaltningen sammanhörande ärenden, som innebära stridigheter mellan enskilda medlemmar i samhället med afseende på deras offentliga förpligtelser och offentliga rättigheter eller mellan staten och de enskilde med afseende på dessa två förhållanden: offentlig pligt och offentlig rätt. Redan så tidigt yrkades, att de sistnämnda frågorna borde på särskildt sätt handläggas, emedan i dem inginge verkliga rättsspörsmål, som kräfde iakttagande af rättsformer och tillämpande af domaresynpunkter. Frågan har sedan litet hvarstans behandlats under skilda synpunkter, men i allmänhet har man haft det målet klart för sig, att hvad man behöfde var domstolsbehandling.

Den ena vägen, som man då kunde välja, var att öfverlemna alla ärenden, som på detta sätt kunna kallas tvistiga, stridiga, äfven om de berörde administrationen, till de vanliga domstolarna, och derigenom kom man att uppställa en fordran, att domstolarna i det stora hela skulle intaga en öfverordnad ställning i förhållande till

Om inrättande af en s. k. regeringsrätt m. m. Forts.)

administrationen. Denna väg har man följt enligt det engelsk-amerikanska systemet. Samma grundsats har införts i den danska rätten och i Norge har den äfven funnit fullständig tillämpning i praxis.

På andra håll åter fick man snart ögonen öppna för att detta icke kunde innebära en lycklig lösning af frågan, emedan de administrativt-judiciella frågorna äro af den säregna beskaffenhet, att äfven andra synpunkter måste komma med vid frågornas handläggande än de rent processuella och de rent juridiska. Här måste äfven tagas hänsyn till statens behof och i viss mån således äfven lämplighetshänsyn göra sig gällande. Då man beaktade detta, fäste man sig vid det föredöme, som redan i viss mån förefanns i Frankrikes Conseil d'état och började bana väg för inrättande af särskilda administrativa domstolar. Och det är denna nya väg, som i våra dagar ledt till så utmärkta resultat i åtskilliga länder. Dessa resultat äro väl icke så gamla, men de hafva dock redan visat sin duglighet; öfver allt har detta nya sätt för afgörande af tvistiga administrativa rättsfrågor visat sig tillfredsställande, och man hyser helt visst inga tankar på att öfvergifva det.

Hvad nu Sverige angår, kom frågan om administrativ-justicen fram på den första vägen och ledde då till att man småningom öfverflyttade en hel del ärenden från de administrativa myndigheterna till de vanliga domstolarna. Det stora steget togs på 1820-talet efter en omsorgsfull och synnerligen lärorik utredning, hvilken utredning för resten visar, att man då hade blicken mycket skarpt rigtad på domstolarnes synnerliga företräde i detta afseende. Mot detta betraktelsesätt inträdde ganska snart en reaktion, i det man påpekade administrationens behof af en särskild handläggning af dessa frågor, och märkligt nog hafva vi från 1840-talets begynnelse uttalanden af en svensk rättslärd, som kunna sägas vara rent af divinatoriska med afseende å den kommande utvecklingen. Han betonar, att administrationens behof måste tillgodoses och särskildt de administrativa synpunkterna komma till behörigt betraktande. Han påpekar dervid fördelen af att hafva qvar hos de administrativa myndigheterna en hel del administrativt-judiciella frågors afgörande, under förutsättning att dessa myndigheter äro i tillfälle att vid dessa frågors handläggande använda rättegångsformer och tillräckligt tillämpa judiciella synpunkter. I den mån detta, säger han, icke längre är möjligt, blir det också nödvändigt att vidtaga ändringar.

Med afseende å statsrådet såsom högsta organet, säger han, att den förändring, det undergått år 1840, syntes alldeles tydligt innebära, att statsrådet helt visst skulle komma att få en sådan börda att bära för de egentligen administrativa ärendenas behandling, att det skall visa sig nödvändigt att vidtaga anordningar för afvecklande af de s. k. stridiga administrativa målen från statsrådets handläggning. När den dagen kommer, säger han, lärer ingen kunna förutsäga. Men när den kommer, torde det icke finnas någon bättre utväg att

Om inrättande af en s. k. regeringsrätt m. m. (Forts.)

ordna förhållandena än genom en särskild domstolsinrättning, som kan tillämpa såväl judiciella som administrativa grundsatser. Dessa professor Bergfalks uttalanden äro utan tvifvel fullt öfverensstämmande med den faktiska utvecklingens anvisningar, de stå också i full samklang med de vetenskapliga teoriernas utveckling under senare hälften af detta århundrade, de stämma öfverens med de nya inrättningar, som den vetenskapliga utredningen och statslifvets erfarenheter framtvingat på åtskilliga håll. Början gjordes i Baden för snart 40 år sedan, och ingen annan ändring har skett der, än att man funnit nödvändigt att utvidga den administrativa domstolens behörighetsområde. På 1870-talet genomfördes dylika anordningar i flera mindre tyska stater samt i Preussen och Österrike med fullkomligt samma resultat — att missnöje endast yppat sig mot den nya institutionen på den grund, att för denna institution satts för snäfva gränser. Jag vågar lugnt säga, att lika väl som man annorstädes pröfvat administrativa domstolar nödvändiga såväl för de administrativa tvistemålens ordentliga handläggande som särskildt för den allmänna rättssäkerhetens tillgodoseende på de offentliga rättigheternas och pligternas områden, lika visst är det också, att hos oss någonting i den vägen numera behöfver göras. Denna angelägenhet har ju varit på tal flera gånger. Det märkligaste förslaget daterar sig från 1853—54 årens riksdag, då konstitutionsutskottet framstälde förslag om inrättande af en särskild regeringsrätt, med anledning af grefve Lagerbjelkes i utskottet väckta motion i ämnet. Förslaget blef hvilande men föll vid följande riksdag. Sedermera vid 1868 års riksdag, då ett särskildt utskott behandlade frågan om förenkling af den civila administrationen, företog sig utskottet att på noggrant och mångsidigt sätt belysa ärendet, närmast med hänsyn till spörsmålet om vissa administrativa besvärsmåls behandling, så att ytterligare en del ärenden, som kunde anses vara af tvistig natur, kunde erhålla domstolsbehandling i sista instans. Och vid 1872 års riksdag upptogs frågan ånyo från en något ändrad synpunkt.

Hvad är det väl som gör, att numera detta behof blifvit mera trängande? Detta beror derpå, att de lägre instanserna, som förut egnade dessa frågor den hufvudsakliga behandlingen, icke längre äro hvad de fordom voro. Så länge våra stora centrala embetsverk voro ordnade efter det kollegiala systemet, och ärendena i dem behandlades med iakttagande af former, analoga med rättsskipningens former, så länge kunde man vara förvissad, att frågorna erhöllo en noggrann och omsorgsfull utredning i de lägre instanserna. De administrativa embetsverken hafva emellertid undergått en storartad förändring. Kollegierna hafva fått maka åt sig, och vid deras sida har beredt plats för nya verk, inrättade efter enrådighetsystemet. Kollegierna sjelfva hafva undergått en genomgripande förändring, och de enda af dem, som äro qvar i den gamla formen, äro kammarkollegium och kammarrätten. Under vårt nuvarande statsskicks första tid hade också statsrådet större förutsättningar för att

Om inrättande af en s. k. regeringsrätt m. m. (Forts.)

kunna handlägga ärenden af detta slag. Statsrådet bestod af ett större antal, icke mindre än sex konsultativa ledamöter, hvilka till allra största delen förut egnat sig åt administrationens tjenst, och hvilka icke voro nedtyngda af det omfattande arbete, som i våra dagar hvilar på de respektive departementscheferna och ovilkorligen måste göra det svårt för dem att åt dylika tvistefrågor egna den omsorgsfulla uppmärksamhet, som de förtjena, huru mycket de än kunna dertill ega god vilja. I statsrådet hafva vi nu blott tre konsultativa medlemmar, och af dessa är en såsom statsminister ministèrens främste ledamot; på honom ställas i våra dagar helt andra kraf, än att han med sakkunskap må bidraga till lösningen af dessa stridiga administrativa mål. Hans uppgift blir år för år af mera politisk natur och från denna synpunkt tillräckligt omfattande, för att statsministern bör befrias från arbetet med dessa mera enskilda, om ock vigtiga ärenden. Derför sakna vi också numera de garantier vi förut haft, att dessa stridiga förvaltningsärenden skola allt framgent vid deras behandling nedifrån och uppåt blifva behandlade, såsom dessa ärenden för de enskildes räkning och för statens räkning kräfva och förutsätta. Det synes då vara på tiden, att äfven i vårt land egnas denna fråga den utredning, som den ovilkorligen kräfver, och att vi se till, hvilka lärdomar äro att hemta icke blott från vår egen utveckling, utan äfven från andra länder, i hvilka denna fråga underkastats grundlig utredning och erhållit sin lösning.

Jag vill lägga till ännu en sak: här i landet sakna vi fullkomligt utväg att lösa uppkomna tvistigheter mellan förvaltningsorganen och domstolarna. Hos oss ställer det sig så, att liksom de civila domstolarna äro behöriga att bedöma sin egen kompetens, så äro äfven de förvaltande verken behöriga att bedöma sin behörighet, och så kommer man till den märkliga slutföljden, att en person, som sökt en domstol och der blifvit afvisad, emedan domstolen icke ansett sig behörig, och som, sedan beslutet vunnit laga kraft, går till förvaltande myndigheter med sitt ärende, kan af dessa — de lägre och den högsta — erhålla den förklaringen, att administrativa myndigheter icke äro behöriga att afgöra ärendet. Då har frågan kommit i ett läge, — dylika fall hafva förekommit — som är allt annat än tillfredsställande. Det måste derför anordnas någon utväg för att få sådana tvister slitna, och för afgörande af dylika kompetenskonflikter torde en kombination af en administrativ öfverdomstol och vår nuvarande högsta domstol vara särdeles lämplig.

Nu väntar jag mig den invändningen, att härigenom skulle man komma att lösa sambandet inom förvaltningen, men det är ingalunda meningen. Det är tvärt om meningen, att de förvaltande verken framdeles som hittills skola handlägga de administrativt-judiciella frågorna i lägre instans, men att man såsom den högsta instans, såsom den afgörande myndigheten, skall hafva en domstol,

Om inrättande af en s. k. regeringsrätt m. m. (Forts.)

som, byggande på den föregående utredningen, slutbehandlar ärendet med iakttagande af rättegångsformer och rättsprinciper.

Jag skall för närvarande icke yttra något vidare, utan inskränka mig till att yrka bifall till min reservation, sådan som den finnes affattad i klämmen, der det heter:

»att Riksdagen måtte i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, att Kongl. Maj:t täcktes efter verkstäld utredning och pröfning af frågan om inrättade af en särskild administrativ högsta domstol, regeringsrätt för slutligt afgörande af vissa administrativa besvärsmål och för afgifvande af utlåtanden öfver förslag till ekonomiskt-administrativa lagar och författningar, till Riksdagen afgifva den proposition om grundlagsändringar, hvartill denna utredning och pröfning kunna föranleda».

Herr Säve: Jag saknar erforderlig kompetens att ingå i en så sorgfällig och detaljerad pröfning af det föreliggande vigtiga spörsmålet som den siste ärade talaren, men då jag inom utskottet har måst bilda mig en bestämd öfvertygelse i denna mycket svåra fråga och funnit, att jag borde ställa mig på reservationens sida, anhåller jag vördsamt att få framställa de allmänna synpunkter, från hvilka jag bedömt frågan.

Man brukar säga, att vi svenskar äro synnerligen benägna att från främmande länder införa nya seder, bruk, institutioner, utan att så noga göra oss förvissade om, huruvida de passa för våra förhållanden eller icke, men att vi också understundom tvärt om, när vår uppmärksamhet fästes på en rigtigt bra främmande institution, ådagalägga en häpnadsväckande konservatism och seghet i att motsätta oss införandet af samma institution. Jag tror, att detsamma kan sägas om den nu föreliggande regeringsrätten. Att institutionen måtte vara god, sluter jag deraf, att den i så många länder kommit till användning. Den finnes i de stora staterna såsom t. ex. Preussen och Österrike, i de mindre såsom Bayern och Würtemberg, ja till och med i stater, så små att de ännu icke ens förmått höja sig till konungadömen, såsom storhertigdömena Hessen-Darmstadt och Baden. Det förefaller mig, som om man kommit in på detta system i samband med öfvergången från oinskränkt konungamagt till konstitutionel monarki, och allt eftersom man kommit till närmare insigt om skilnaden mellan lag och ekonomisk stadga. Men man får icke föreställa sig, att detta sätt att ordna den högsta administrativa domsrätten blott kommit till användning inom konstitutionella stater. Det har äfven funnit användning inom absolutistiskt styrda stater. Det ligger i regeringsrättens natur att vara utomordentligt tänjbar, elastisk, hvadan den synes passa för alla förhållanden. Den fans och användes i det absolutistiskt styrda Frankrike under »l'ancien régime». Man finner den under det första kejsardömet, och den fortfor under restaurationens och julimonarkiens konstitutionella styrelser. Under det andra kejsardömet omhuldades den särskildt af Napoleon III, och efter kata-

Om inrättande af en s. k. regeringsrätt m. m. (Forts.)

strofen 1870 höll sig denna Conseil d'état, såsom fransmännen kalla den, allt jemt uppe och aktas högt i det republikanska Frankrike ännu i denna stund.

Nu kan man ju säga: hvad rör detta egentligen oss? Här är icke fråga om att framställa en historik öfver Conseil d'état i andra länder. Här är fråga om huruvida denna Conseil d'état eller regeringsrätt, såsom vi börjat benämna den, passar för våra förhållanden, och om den kan vara oss och vårt land till någon synnerlig nytta. Att den passar för våra förhållanden, tror jag att man kan få klart för sig, om man undersöker de principer, på hvilka regeringsrätten företrädesvis stöder sig. De äro egentligen två. Den ena principen är den, att man måste skilja emellan den lagstiftande magten och de lagskipande myndigheterna. Den andra är den, att domarecorpsen bör vara oafsättlig, åtminstone så till vida, att den enskilde domaren icke kan skiljas från sin plats utan grofva embetsfel. Dessa principer äro godkända i vår grundlagstiftning i afseende på behandlingen af civila och kriminella mål, men vi hafva dem icke godkända med afseende på de administrativa besvärsmålen. Nu har det sagts i det statsrådsprotokoll, som åtföljde den kongl. propositionen angående införande af ett 8:de statsdepartement, i hvilken äfven regeringsrätten, fastän knapphändigt, berördes, att man fortfarande önskar kunna med sina besvär i adminstrativa mål »gå till kungs». Ja, det är sant, svensken vill gå till sin Konung, och det hedrar honom, hans lojalitet och rojalism, och det hedrar också våra stora framfarna konungar, som styrt sitt rike så, att den enskilde medborgaren föredrager att framför att gå till några andra, då han vill värna sin rätt, gå till sin Konung, men man har icke inom lagstiftningen kunnat fullt konseqvent bygga våra rättegångsordningar på dessa undersåtarnes känslor. När Gustaf II Adolf instiftade Svea hofrätt afsåg han dermed att inrätta en högsta instans, som skulle döma Konungens dom. Han fann sig dock snart nödsakad att frångå denna tanke och förbehålla den högsta domsrätten för sig af hänsyn till folket, som fortfarande önskade att få gå till Konungen med sina besvär. Men man kunde i det följande icke foga sig efter denna allmogens önskan, och så nödgades Gustaf III, som nog äfven han ville, att svensken skulle »gå till kungs», skilja de kriminella och civila målen från regeringen och förlägga dem till högsta domstolen, som skulle döma i Konungens namn. Jag tror icke, att svenska folkets rojalistiska känslor stöttes deraf och icke heller att landet i dess helhet farit illa deraf, och jag tror icke heller, att svenska folkets rojalistiska känslor nu skulle stötas, om man skilde de administrativa besvärsmålen från regeringen och förlade dem till ett särskildt embetsverk. I hvad fall som helst blefve den ifrågasatta regeringsrätten en naturlig pendant till Konungens högsta domstol.

Ett andra spörsmål är det om nyttan för oss af en regeringsrätt. Att införandet af ett så beskaffadt embetsverk skulle bereda

Om inrättande af en s. k. regeringsrätt m. m. (Forts.)

särdeles stora fördelar, är en sak som jag tror vara tydligt och klart ådagalagd för hvar och en, som genomläst konstitutionsutskottets utlåtande vid 1854 års riksdag med anledning af grefve Lagerbielkes bekanta motion, hvilket utlåtande intagits i konstitutionsutskottets här föreligggande betänkande. För oss alla är det klart och tydligt, att regeringen är öfverhopad med göromål, och då man inom regeringen vill se landets bästa krafter, ligger det något tryckande och bekymmersamt i tanken att dessa skola i förtid förslitas vid behandlingen af en hel del, i förhållande till de stora riksvårdande sakerna mindre vigtiga ärenden, hvilka mycket väl skulle kunna handläggas af ett så beskaffadt embetsverk, som den ifrågasatta regeringsrätten.

I samband härmed kan man ställa den fråga, som den förste talaren så utförligt utvecklade och som jag saknar kompetens att behandla, den om ett bättre tryggande af den enskildes rättssäkerhet. Jag har icke någon anledning betvifla, att icke den enskildes rätt blifvit på bästa möjliga sätt tillvaratagen under de nuvarande förhållandena, men för mig står det dock klart, att en institution sådan som regeringsrätten, bestående af för sin domareverksamhet fullt utbildade och tränade män, med en stor erfarenhet i administrativa och juridiska ämnen, och med den sjelfständiga ställning som i vårt land tillkommer domaren, lättare skall blifva i tillfälle att bevara den kontinuitet, som äfven är erforderlig vid de adminstrativa rättsfrågornas behandling, än de herrar och män, som sitta i Konungens statsråd, hvilka ofta vexla och hvilkas ställning i många fall måste vara mycket osäker på grund af dagens vexlande politiska förhållanden.

Det finnes äfven en tredje synpunkt, som jag endast med tveksamhet dristar framhålla, men som för mig i alla fall varit väsentligen bestämmande. Jag tror, mina herrar, att om vi vilja taga en öfversigt af vårt statsskicks och vårt politiska lifs utveckling sedan 1809, så komma vi lätt till den iakttagelsen, att den jemvigt, mellan regering och representation, som grundlagsstiftarne 1809 så omsorgsfullt sökte åstadkomma, under de framfarna årtiondena uti icke så få hänseenden blifvit rubbad. Anledningarne härtill behöfver jag nu icke framställa; de torde icke vara så svåra att se, men en af dessa anledningar ligger, skulle jag tro, i den nuvarande organisationen af statsrådet, i följd hvaraf statsrådet, på grund af den massa göromål, som tynga detsamma, icke tillräckligt blir i tillfälle att taga de stora initiativen, som mer och mer tyckas gå öfver till Riksdagen. Jag kom för några dagar sedan att bläddra i friherre Louis De Geers »Minnen» och fäste mig då dervid, att han klagade öfver, att under de första riksdagarne efter 1866, de sista under hans första ministèr, den anmärkning gjordes mot honom och hans kolleger, att de icke togo några initiativ, utan öfverlemnade detta till Riksdagen, i följd hvaraf regeringen var på väg att nedsjunka till en sorts Riksdagens expeditionsminister. Rigtigheten

Om inrättande af en s. k. regeringsrätt m. m. (Forts.)

af denna anmärkning är jag icke i stånd att bedöma, helst som jag vid nämnda tid icke hade äran deltaga i det politiska lifvet. Men friherre De Geer erkänner dock sjelf, att det var en gifven följd af de årliga riksdagarne, att regeringen icke kunde till hvarje af dessa bereda så många ärenden, som förut till ståndsriksdagarne. Jag tror det kan medgifvas, att detta förhållande, som sålunda enligt friherre De Geers erkännande gjorde sig märkbart redan på hans tid, fortfarande eger rum. I hvad fall som helst kan det icke vara lämpligt eller fördelaktigt, om allmänheten erhåller den föreställningen, att de stora initiativen mer och mer öfvergå från regeringen till Riksdagen, såsom t. ex. förhållandet synes hafva varit vid denna riksdag, då i en så kritisk tidpunkt, som den nuvarande, då landets ära och rätt stå på spel, initiativet till de stora försvarsanslagen utgått icke från regeringen, utan från enskilde riksdagsmän.

Med inrättandet af denna regeringsrätt, som vore i tillfälle att underlätta regeringsarbetet genom att befria regeringen från en mängd besvärsmål samt att omsorgsfullt bereda en del ekonomiskt-administrativa lagstiftningsärenden, tror jag, att från konservativ synpunkt sedt stora fördelar verkligen vore att vinna. — Jag vill icke längre upptaga kammarens tid, utan ber att, på grund af hvad jag nu haft äran anföra, och med anslutande till hvad den föregående talaren yttrat, yrka på bifall till hans reservation.

Herr Nordenfalk: Det förhållande, att Konungens pröfning i rådet af rättstvister påkallats i den utsträckning, att särskilda åtgärder måst vidtagas för deras afdömande, är, såsom bekant, icke något nytt i vårt statslif. Klagomål deröfver, att revisionssaker borttogo rådets tid från vigtigare värf, hördes nästan hela 1600-talet, och i detta och följande sekler söktes den ena utvägen efter den andra för att blifva olägenheterna af detta missförhållande qvitt. Än förordnades deputationer, bestående äfven af ledamöter utom rådet, för att icke blott bereda, utan äfven afdöma dessa mål, än lemnades detta uppdrag åt vissa rådets ledamöter, och än inrättades en hel afdelning inom rådet till, såsom vi på vårt språk skulle kalla, en regeringsrätt, tills man beslöt sig för att lösa svårigheten genom inrättandet af konungens högsta domstol.

Nu befinna vi oss, mina herrar, i enahanda belägenhet hvad de administrativa besvärsmålen beträffar, som den, i hvilken våra förfäder befunno sig i afseende på justitiemålen, och vi hafva, enligt min åsigt, ingen annan väg att gå än den, som de i likartadt fall med framgång beträdde.

Yrkandet att en sådan väg måtte inslås är, såsom den förste talaren antydde, icke heller något nytt. Han åberopade, om jag förstod honom rätt, en bemärkt åfhandling af en universitetslärare, införd i en offentlig tidskrift redan 1842. Jag vill icke upprepa hans redogörelse för innehållet häraf, men jag tillåter mig att tillägga ett par anmärkningar i afseende derå. Uppsatsens syfte var att

Om inrättande af en s. k. regeringsrätt m. m. (Forts.)

redogöra för skilnaden mellan justice och administration; han visade, hvad nu ingått i den allmänna uppfattningen, att vissa mål äro af beskaffenhet att icke kunna eller böra anförtros åt domstol, utan måste förbehållas förvaltningen till afdömande. Han erinrade vidare om det förhållande, att de underordnade instanserna, länsstyrelserna och de centrala embetsverken, voro ganska väl organiserade för en dömande verksamhet i dessa afseenden, och det felades blott att inrätta en domstol för att i sista instansen handlägga de qvistiga administrativa målen. Han uttalade derjemte den förutsägelsen, att i en kommande tid Konungen skulle finna krafterna hos sina rådgifvare icke räcka till för handläggningen af både de ena och andra slagen af ärenden, samt att Konung och Riksdag skulle blifva eniga om sättet för de från statsrådets befattning skilda målens behandling.

Hans förutsägelse har endast till en del slagit in, men ehuru hela denna fråga undsluppit att blifva en partifråga, har den gång efter annan kommit åter, väckt till lif icke blott genom enskilde riksdagsmäns framställningar, utan äfven, såsom vid innevarande års riksmöte, genom det erkännande, som uti statsrådsprotokollet kommit innebörden af densamma till del af den vidsträckta kännedom om våra administrativa förhållanden, som står herr statsrådet och chefen för civildepartementet till buds.

Det mål man vill vinna genom denna nydaning inom administrationen har allmänt erkänts vara eftersträfvansvärdt, särskildt i detta konstitutionsutskotts, liksom i ett af dess företrädares utlåtanden. Det nyligen fattade beslutet om inrättandet af ett nytt departement gör ingalunda behofvet af en sådan inrättning öfverflödigt. Detta beslut, hvarigenom antalet af Konungens rådgifvare ökades, innebar blott i nu förevarande hänseende, att ännu en mans kraft blef tillsatt att lyfta bördan, och kan ju icke sträcka sin verkan längre, än till dess bördan återigen ökats så, att denna kraft fått nog, hvilket ju icke med den tendens till stegring af ärendenas antal, som förefinnes, kan töfva länge. Ehuru jag för min del tror det varit önskligt, att åtgärder för skiljandet af besvärsmålen från behandling i konseljen föregått hvarje annan åtgärd i detta afseende, då en öfversigt derigenom lättare vunnits angående behofvet och fördelningen af departement, har jag utan något betänkande med min röst bidragit till nyssnämnda beslut, då jag för min del icke velat åtaga mig ansvaret derför, att förhållandena qvarstode på den ståndpunkt, der de nu stå längre än nödigt var; men visserligen var dervid den tanken med, att behofvet af en omorganisation qvarstode i sin fullhet, för att med den utvecklingsmöjlighet, en sådan innebär, äfven för framtiden förekomma, att Konungens rådgifvare kanske en gång betoges möjligheten att, såsom 1897 års konstitutionsutskott uttryckte sig, kunna egna den tid och tankekraft som vederbör åt de större och vigtigare samhällsfrågorna.

Om inrättande af en s. k. regeringsrätt m. m. (Forts.)

Med rätta har också, enligt min mening, betonats den vigt och betydelse en regeringsrätt skulle hafva för det ekonomiska lagstiftningsarbetet. Med en stegrad industri stiga också anspråken på kraften och ihärdigheten af detta arbete, och en hvar torde lätt kunna bedöma, af hvilket värde i detta afseende det skulle vara att ega tillgång till den samlade erfarenhet och insigt, som borde finnas representerade inom en sådan institution som den föreslagna.

Frågan om rättssäkerhet har äfven blifvit berörd, och under öfverläggningarne om inrättandet af ett nytt departement har derom fallit lifliga ord. Månne man icke kan säga, att förhållandet dermed är det, att i den dömande administrationens natur icke ligger något för rättssäkerheten äfventyrligt, och att denna säkerhet i vårt land faktiskt är lika stor hos de administrativa myndigheterna som vid domstolarne. Oveld och sjelfständighet, mina herrar, äro inre egenskaper och icke resultat af några yttre former. Denna uppfattning om rättssäkerheten delas också af allmänheten. Under den beröring, hvari jag stått till allmogen, detta ord tagen i allra vidsträcktaste betydelse, har jag aldrig hört någon antydan om, att man skulle tro rättssäkerheten vara mindre t. ex. hos kammarkollegium än i hofrätten, mindre hos länsstyrelserna i der anhängiga tvister än hos underdomstolarne, mindre hos Kongl. Maj:t i dess konselj än hos Kongl. Maj:t i dess högsta domstol. Med fullt erkännande häraf kan det ej å andra sidan räknas till fördel för inrättande af en regeringsrätt, att derigenom administrativa rättstvister i sista instansen komme att pröfvas under former, som i allmänhet tillhöra en dömande verksamhet. Man skulle ju kunna tänka sig sådana förhållanden, att vårt lugna politiska lif afbrötes af stormar. Skulle det då icke kunna sägas vara förenligt med en förutseende klokhet att hafva så ställdt, att Konungens rådgifvare, som i många fall då kanske måste använda all den energi, som står dem till buds, för att bekämpa yttringarne af ett för det allmänna skadligt partiväsende, på samma gång icke ställdes i belägenhet att omedelbart gå upp att döma dem de nyss bekämpat, döma dem, visserligen icke till lif och ära, men i afseende å gods och rättigheter af högt värde? Dertill kommer ock, såsom den förste talaren framhöll, att det lärer vara en rättmätig fordran, att det finnes ett forum för afgörande af kompetenstvister, tvister rörande hvad som bör anses såsom judiciella och administrativa mål.

Jag vet mycket väl, att här finnas ledamöter, på hvilkas åsigt kammaren med rätta sätter största värde, som hysa betänkligheter mot en inrättning af den beskaffenhet, som här är i fråga, men här gäller det ju endast en utredning, hvilken skulle, så att säga, sätta dessa betänkligheter på sin spets, hvarigenom man komme i tillfälle att bedöma det värde invändningarna kunna ega. Vid en sådan utredning komme naturligtvis i öfvervägande Konungens ställning till denna rätt; hvilken ställning icke nödvändigtvis behöfver blifva densamma som den han intager till högsta domstolen; det komme

Om inrättande af en s. k. regeringsrätt m. m. (Forts.)

äfven att noga öfvervägas, huru departementschefernas och de öfriga statsrådens förhållande till denna rätt skulle ordnas, och för dem, som lägga stor vigt vid den ekonomiska sidan af hvarje ny inrättning, skulle det kanske visa sig, att kostnaden icke blefve så stor, som man föreställer sig. Det kunde nemligen härvid komma, bland annat, i betraktande, huruvida ej de byråchefer, som nu föredraga besvärsmålen i statsrådsberedningen, skulle kunna, med bibehållande af sin nuvarande ställning, föredraga målen i regeringsrätten.

Månne icke motståndet mot denna organisation väsentligen härrör från farhågor, att konungamagten skulle genom densamma trädas för nära? Men den ledande idén för denna nyskapning är just den motsatta, den att frigöra Konungen och hans råd från ett tryckande arbete, som andra kunna utföra. Vi kunna vara af olika åsigter i afseende å hvad i detta hänseende är sken och verklighet; men, mina herrar, vi äro nog ense derom, att den, som ej inser önskvärdheten, ja den tvingande nödvändigheten i detta land att bibehålla konungamagten fast och fri, den känner icke sitt folk och sitt land. Invändningen om folkets önskan att gå »till kungs» kan icke tillmätas någon betydenhet, ty lika visst som litet hvar, då han är missnöjd med underrätts beslut, begagnar uttrycket: gå till kungs, med full vetskap derom, att det är högsta domstolen som handlägger målet, lika visst komme detta uttryck att användas i administrativa mål, ehuru man väl visste, att det vore regeringsrätten, som dömde Konungens dom. I öfrigt torde det icke vara ur vägen att, på tal om den gamla svenska rättsuppfattningen, erinra om ett lagstadgande i vår gamla 1734 års lag. 10 kap. 26 § rättegångsbalken innehåller nemligen: »de mål, som den allmänna hushållningen i riket, kronans hvarjehanda ingälder, så ock de som någons embete och tjenst, högre och ringare, och fel deri röra, pröfves och dömes af dem, som Konungen vård och inseende deröfver betrott hafver, efter ty, som i särskilda stadgar derom sägs».

Det gifves emellertid ett slags mål, i hvilka Konungen, för att begagna domarereglernas ord, eger att »laga efter läglighetern», hvilka mål kunna karakteriseras så, att det är de, i hvilka Konungen säger: detta beslut är lagligen grundadt, men med afseende å förekommande omständigheter hafve Vi funnit godt att besluta så eller så. Häri ligger otvifvelaktigt en ömtålig punkt; en sådan rätt måste vara högsta magten förbehållen. Men är det väl förenadt med för stora svårigheter för en organisatör, som vet sitt mål och känner sin sak, att finna en form, på grund af hvilken den högre rättvisan, som ett sådant beslut afser att gifva, äfven fortfarande med inrättandet af en regeringsrätt må kunna åtnjutas? Jag tror det icke, och vi böra ihågkomma, att vi vid det organisationsarbete, som denna förändring förutsätter, hafva fullkomligt fria händer att inrätta allt enligt våra egna rättstraditioner och i öfverensstämmelse med våra behof, utan att gå efter någon utländsk schablon. Att en tillfredsställande anordning af en regeringsrätt och i sammanhang

Om inrättande af en s. k. regeringsrätt m. m. (Forts.)

dermed stående förhållanden fordra båda eftertanke, klokhet, försigtighet och skicklighet hos den, som skall lösa uppgiften, är klart nog. Men för min del tror jag dock, att svårigheterna kunna lösas. Öfver min tro i detta afseende står emellertid ett starkare skäl, och det är, att dessa svårigheter *måste* öfvervinnas, de må vara större eller mindre. Eller hur tänker man sig i annat fall framtiden? Vi äro nu ett folk om fem millioner menniskor med ett visst näringslif, med en viss social utveckling. Huru skulle man ordna saken i detta afseende, då invånareantalet, jag vill icke säga fördubblats, ehuru det snabbare kan inträffa än mången är böjd att tro, men ökats med 20, 30 à 40 procent, och på samma gång de faktorer, som i öfrigt leda till en ökad inströmning af mål till konseljen, göra sig gällande i samma stigande proportion. Huru då bära sig åt? Det gifves för sådant fall, om man vill undgå att vid en viss gifven tidpunkt se hela verket stanna i sin gång, endast tvenne utvägar, den ena att åstadkomma en sådan inrättning, som nu blifvit antydd, eller ock att öka antalet af Konungens rådgifvare gång efter annan i obegränsad utsträckning; den senare är dock en utväg, som ingen i denna kammare, såsom jag förmodar, anser användbar eller lämplig.

Kammarens ledamöter kunna kanske tycka, att jag väl länge behållit ordet i en fråga, hvars afgörande i bästa fall icke skulle föranleda annat än en skrifvelse och kanske icke kommer att göra ens det. Men en länge närd öfvertygelse i ämnet och en naturlig önskan att se den svenska förvaltningens uppgifter fylda så väl och kraftigt som möjligt hafva föranledt mig att söka redogöra för de synpunkter, som jag tror böra vara ledande för omdömet i denna fråga, hvilken enligt min åsigt är af mycket stor vigt. Min öfvertygelse är nemligen den, att en administration, som står på höjden af de städse stegrade fordringar, som ställas och böra ställas på densamma, är i tillfälle att göra sitt land stora tjenster, och jag håller före, att en inrättning, sådan som den föreslagna, skulle i sin mån bidraga till ändamålet, derigenom att såmedelst en instansordning erhölles, hvars organisation från det lägsta till det högsta trappsteget icke, hvarken i teoretiskt eller praktiskt hänseende, lemnade något öfrigt att önska vid jemförelse med de bäst utvecklade förvaltningar i andra länder, på samma gång som tillkomsten af denna nya institution skulle verksamt lätta regeringen i utöfvandet af dess vigtigaste värf, det att leda, styra, administrera.

Med en sådan motivering, som den jag nu anfört, kan jag naturligtvis icke yrka bifall till motionen, utan hemställer, att den af herr Blomberg föreslagna skrifvelsen måtte bifallas.

Herr von Ehrenheim: Det må tillåtas en gammal ledamot af konstitutionsutskottet att yttra några ord i denna fråga redan vid detta tidiga skede af debatten, i hopp att utskottets ledamöter sedermera så mycket kraftigare försvara sitt betänkande.

Om inrättande af en s. k. regeringsrätt m. m. (Forts.)

Den reservant, som först hade ordet, framhöll, att den föreslagna förändringen afsåg att bereda ökad rättssäkerhet med afseende å de många rättsfrågor, som nu handläggas administrativt och slutligen afgöras af Konungen i statsrådet; och han har med allt skäl framför detta yttrande satt ordet »i synnerhet». Det kan väl icke förnekas, att om det funnes en praktisk erfarenhet utaf att en ökad rättssäkerhet i dessa frågor erfordrades, vore det visserligen ett mägtigt skäl att företaga förändringen. Men då man i ett land med så utvecklad tal- och tryckfrihet som Sverige icke hört något uttalande i denna rigtning, då bland majoriteten inom utskottet finnas icke mindre än 9 utskottsledamöter från Andra Kammaren, då herr statsrådet och chefen för justitiedepartementet kunnat yttra, att den allmänna opinionen icke är benägen för en sådan anordning som den föreslagna, torde det vara tillåtet att betvifla, att något praktiskt behof af förändringen verkligen föreligger, och att anse, att det företrädesvis är från den teoretiska och doktrinära sidan som förändringen häfdas. Skälen kunna för öfrigt vara mycket beaktansvärda och förtjena allt betänkande, men mot dem torde kunna uppställas andra skäl af praktisk vigt, om det, såsom jag antager, förhåller sig så, att rättssäkerheten icke fordrar förändringen.

Det skäl jag i främsta rummet vågar anföra mot förändringen är, att besvärsmålens handläggning i konseljen förutsätter, att i konseljen finnas, jemte framstående politiska personer, utbildade i riksdagsarbetet och med stora praktiska insigter, äfven män med stor författningskunskap och embetsmannavana. Det är denna förening af olika egenskaper, som efter mitt förmenande gifver konseljen en synnerlig styrka och som väsentligt medverkar till den i alla afseenden lyckliga utveckling, som vårt konstitutionella statsskick tagit, jag skulle nästan våga säga framför de flesta andra länders. Det hänger naturligtvis icke uteslutande på denna omständighet, men denna omständighet är icke utan vigt, icke utan betydelse. Jag befarar vidare, att om från konseljen skiljas besvärsmålen, kommer vid den reglering, som till följd deraf måste ske, och som naturligtvis icke kan verkställas utan icke så obetydliga kostnader, fråga att uppstå om indragning af de konsultativa statsrådsembetena, en indragning, som jag skulle anse vara synnerligen ofördelaktig, då densamma, utan några ytterligare förändrade föreskrifter, utan tvifvel skulle befrämja, att ministerstyrelse komme att i vårt land utveckla sig. Hvad sjelfva den nya institutionen beträffar, så, ehuru dessa besvärsmåls betydenhet nödvändiggör att åt konseljen förvärfva män med framstående insigter i författningar, betviflar jag dock, att de ensamma kunna vara tillräckliga att uppehålla en så hög och eminent institution som en högsta administrativ domstol. Jag betviflar, att det anseende och den betydelse, som en sådan domstol bör hafva, tillkommer den endast med stöd af dessa ärendens handläggning. Nu hafva reservanterna ansett, att till dess göromål skall höra en omsorgsfull beredning af ekonomiskt-administrativa lagstiftningsärenden. Denna

Om inrättande af en s. k. regeringsrätt m. m. (Forts.)

beredning verkställes nu af de embetsverk, hvilka särskildt egna sig åt hvartdera af de fack, som behandlas uti ifrågavarande författningar; och det kan väl ifrågasättas, om en domstol, der olika förmågor och olika insigter måste vara representerade, kan göra det så fullständigt som den, hvilken uteslutande egnar sig åt den ena eller den andra rigtningen. Slutligen kan jag ej heller underlåta att lägga en viss vigt vid ett skäl, som anförts vid en föregående debatt, nemligen att det för Kongl. Maj:ts regering, som ytterst har att inför kammaren tillstyrka och yttra sig om alla författningsförändringar, är af ganska stor betydelse att hafva tillämpat dessa författningar, då detta ostridigt är det bästa sättet att göra sig bekant med alla de svårigheter, som en författning erbjuder; ty så rik är ingen kasuistik som praktiken. Af alla dessa skäl anhåller jag om bifall till utskottets hemställan.

Herr Nyström, Carl: Den siste talaren, hvars ord hafva så mycket inflytande, har mot reservationen anfört egentligen fyra skäl. Det första är det, att man icke har rätt att säga, att rättssäkerheten skulle vinna på inrättande af den nya domstolen, emedan för denna rättssäkerhet redan nu är fullständigt och väl sörjdt. Jag skall instämma med den ärade talaren så till vida, att jag ingalunda vill vara med om något klander mot den grad af rättssäkerhet, som nu finnes, eller det sätt, hvarpå de nuvarande organen fungera. Långt derifrån. Det saknades icke en sådan spets i ett anförande, som hölls för några dagar sedan; derom vill jag dock icke vara med. Men då man ser, huru det föres fram besvärsmål, huru rättssökande komma med handlingar af den svårfattliga och invecklade beskaffenhet, att man icke kan begära, att konseljen skall kunna vederbörligen bedöma dessa frågor, måste man se till, att ökade hjelpmedel vinnas i det berörda syftet. Utvecklingen har gått så långt och särskildt de industriella intressena komma med så mycket nya former och hafva i sina besvärsmål sådana märkvärdiga specialfrågor, att det är nästan för mycket begärdt, att konseljen skall slutdöma dessa, utan den får naturligtvis, såsom ingen skall klandra, lita på den förberedande utredningen. Då hemställer jag, mine herrar: kunde det icke, när besvärsmålen äro af denna beskaffenhet, vara förmånligt och lämpligt, att en rätt, bestående af 7 kunnige och erfarne personer, verkstälde den utredning, som nu i sista hand åligger Kongl. Maj:t? Skulle icke detta vara att lätta arbetsbördan för konseljen på det rigtiga sättet, och skulle det icke, då man ökade krafterna för den utredning, som begärdes, beteckna en utveckling och en förbättring i vårt statsväsen? Jag resumerar saken derhän, att målen äro så talrika och börja blifva så invecklade, att de utredande embetsverken icke fullt räcka till, och då får utredningen ske i statsrådet. Men detta kan ju icke vara till förmån för rättssäkerheten och snabbheten vid afgörandet. Detta om rättssäkerheten. Och jag slutar med hvad jag började, att ingen får taga detta som

Om inrättande af en s. k. regeringsrätt m. m. (Forts.)

ett klander, utan blott som en spådom eller en gissning, att förhållandena inom denna del af statslifvet kunna blifva och hota att blifva så komplicerade, att förslaget om ökade arbetskrafter i form af en regeringsrätt innebure en bestämd förbättring.

Vidare har den föregående talaren framhållit, att den oväntade och beklagliga påföljden skulle blifva af denna institution, att antalet konsultativa statsråd komme att förminskas. Jag har icke hört talas om denna påföljd förut, och ingen af dem, som yrkat på den nya institutionen, har satt något sådant i utsigt; väl har man hört det i ett annat sammanhang, men aldrig här. Och de män inom båda kamrarne torde snart vara räknade, som önska en minskning i den politiska kraft, som ligger hos de konsultativa statsråden. Säkert är emellertid, att man icke hört talas derom i samband med denna inrättning. Tvärtom, då det gält statsrådens deltagande i regeringsrätten har man förutsatt, att det just skulle vara de konsultativa statsråden, som skulle spela en framstående rol i dessa mål. Dessa statsråd komme då att blifva nödvändigare än någonsin. Någon fara i detta hänseende tror jag således icke finnas.

Sedermera har framhållits, huru beredning verkställes af de administrativa och ekonomiska lagstiftningsåtgärderna. I det fallet, mine herrar, skall jag bedja att få påpeka en sak. Enligt mitt förmenande har vid försvaret för den nya inrättningen alldeles för mycket och ensidigt framhållits dess egenskap att vara en domstol, som skall slutföra besvärsmål, och alldeles för mycket åsidosatts dess andra vigtiga funktion, att vara en beredning för administrativ och ekonomisk lagstiftning. Och hvarför vill jag framhålla detta? Jo, herrarne lära litet hvar veta, att denna punkt, beredningen af de administrativa och ekonomiska lagstiftningsåtgärderna, har alltid varit en anfallspunkt för oppositionen inom kamrarne, och herrarne veta nog, på hvilken del af oppositionen jag pekar. Den har alltid framträdt inom Riksdagen, ja till och med inför Stockholms stadsfullmägtige. Konungens administrativa och ekonomiska lagstiftning är för litet stödd af laga former, af sakkunskap och Gud vet hvad man upprepar — jag talar naturligtvis med oppositionens talesätt, ty det är icke min egen mening. Och jag föreställer mig, att om man skulle kunna svara denna opposition: se här en form, i hvilken dessa ärenden skulle än fullständigare beredas, i hvilken dessa Konungens administrativa och ekonomiska lagstiftningsåtgärder skulle erhålla stöd af en fullständigare utredning, en form, som skulle gifva större garanti för att det icke släpptes in några farliga magtmissbruk, såsom oppositionens tal plägar vara, så borde den ifrågasatta institutionen blifva för denna opposition temligen välkommen, och således skulle man just från dem, som angripa de nuvarande förhållandena, kunna påräkna ett ganska starkt stöd för den föreslagna åtgärden. Derför anser jag, att man bör lika starkt framhålla denna dess andra funktion att vara en beredning för den ekonomiska och administrativa lagstiftningen.

Om inrättande af en s. k. regeringsrätt m. m. (Forts.)

Slutligen invändes, att man icke har någon erfarenhet i detta hänseende. Naturligtvis kan man icke hafva erfarenhet af en sak, som ännu icke försökts. Man får nöja sig med att på förhand tänka sig, huru den skall komma att verka. Och så, som man tänkt sig detta, tycker jag det ser ut, som om man skulle komma till det resultat, att den skulle verka godt; naturligtvis under den förutsättning — jag upprepar hvad herr Nordenfalk redan framhållit — att det träffas en lämplig anordning i fråga om statsrådens medverkan i denna regeringsrätt och sättet för deras trädande i direkt beröring med behandlingen af såväl besvärsmål som beredningsärenden.

Det var kanske äfven andra punkter i den siste talarens anförande, som böra bemötas, och detta bemötande förmodar jag också kommer senare. Då jag tillåtit mig taga ordet, är det derför, att jag, under den lifliga öfvertygelsen, att här är en stor förmån att vinna, ett stort behof att fylla, råkat blifva motionär i utskottet och derför gerna velat lägga mitt ord för den ifrågasatta utredningen. Man har under den gångna diskussionen alldeles för litet påpekat en parallel, som är af utomordentlig styrka för det förevarande förslaget. Parallelen är den, att högsta domstolen har sin tvåfaldiga funktion, att slutdöma rättssaker och förbereda lagstiftning; och genom uppfyllandet af dessa funktioner har högsta domstolen fått det höga anseende och det stora erkännande, den lyckligtvis åtnjuter i vårt land. Enligt mitt förmenande är detta en rigtig parallel, då den ifrågasatta institutionen dels skall slutdöma ett antal mycket vigtiga ärenden — och man har sagt, att en stor del af dessa ärenden är lika mycket af juridisk natur och afse lika vigtiga ting som en stor del rättsärenden — detta är den enda likheten — och dels utgöra en beredning af ekonomiska och administrativa författningar, jemförlig med högsta domstolens handläggning af egentliga lagstiftningsärenden. I dessa punkter skulle den nya institutionens funktioner således motsvara högsta domstolens. Låtom oss hoppas, att den i sin verksamhet vinner lika stor popularitet, som högsta domstolen vunnit.

En annan påminnelse, som sluter sig i någon mån till herr von Ehrenheims yttrande! Man tyckes hafva förutsatt, att genom denna beredning af administrativa och ekonomiska mål icke mycket skulle vara att vinna, emedan man för dessa hade de speciella embetsverken. Visserligen, men denna hjelp är icke alltid tillräcklig, utan man måste tillgripa komitéer för att fylla luckan; och det är icke fritt, att man tänkt sig, att denna regeringsrätt skulle i någon mån ersätta komitéerna och göra det med fördel, synnerligast då det gäller ärenden af mindre speciel eller teknisk art eller i deras senare utredningsskeden. Åtminstone kan man hoppas, att i vissa fall skulle regeringsrättens verksamhet såsom beredning något motsvara hvad som uträttas genom komitéerna.

Jag kan icke underlåta att framhålla, att nog skulle det vara förmånligt, om på denna förmiddag denna sak kunde gå igenom i

Om inrättande af en s. k. regeringsrätt m. m. (Forts.)

Första Kammaren. Någon skrifvelse blir icke af, då, såsom jag tror, frågan redan fallit i Andra Kammaren. Men det ligger i alla händelser stor vigt på, att Första Kammaren genom bifall till reservationen uttalar sin majoritets mening om nyttan, ja, nödvändigheten af den inrättning, som här så lifligt förordats. Det skall alltid betyda ganska mycket och skall kanske medföra, att regeringen ändå utan vidare impuls tager saken om hand och så fort som möjligt förelägger den till Riksdagens afgörande. Jag yrkar således, herr grefve och talman, bifall till reservationen.

Herr Unger: Herr grefve och talman, mina herrar! Sedan här nu mycket talats om den ideala regeringsrätten, skall jag bedja att få återföra herrarne till det konkreta spörsmål, som för närvarande föreligger, nemligen om kammaren vill antaga herr Ljungmans förslag till ändring af ett trettiotal grundlagsparagrafer, i syfte att införa en regeringsrätt. Detta har utskottet, efter granskning af det stora förslaget, icke kunnat tillstyrka, utan tvätom afstyrkt, och torde icke någon meningsskiljaktighet inom kammaren förefinnas derom, att det är klokt gjordt af utskottet. Men, säger man, utskottet hade bort föreslå en skrifvelse. Någon motion om skrifvelse föreligger icke. Ja, det gör ingenting, säger man, utskottet hade ju kunnat föreslå en skrifvelse ändå, såsom ofta sker, det göra andra utskott mycket ofta. Detta är visserligen ett sätt att komma ifrån saken, eller att bifalla ett förslag till hälften; men konstitutionsutskottet gör det endast undantagsvis, till följd af det stadgandet i grundlagen, att utskottet eger att sjelft framställa de förslag, som kunna vara nödiga och nyttiga. Undantagsvis kan således konstitutionsutskottet föreslå skrifvelse till Kongl. Maj:t, men jag hemställer, huruvida här föreligger ett sådant fall, att utskottet bort vidtaga en sådan undantagsåtgärd. Man har sagt, att eftersom regeringen, trots det uttalande, som konstitutionsutskottet hade 1897, icke nu, i sammanhang med frågan om inrättande af ett nytt departement, förebragt utredning angående regeringsrätt, så är det nu fullt befogadt att komma med en skrifvelse i denna sak. Hvarför har regeringen då icke framlagt en sådan utredning? Härpå torde kunna svaras, att regeringen har fattat konstitutionsutskottets uttalande 1897 såsom ett antingen-eller, åtminstone så till vida, att man önskade framläggande af ett förslag nu om det ena eller det andra, och icke nödvändigt båda två på samma gång. Och deruti tror jag regeringen handlat mycket klokt, att den nu framstält förslag om blott det ena, nemligen om ett nytt departement, och sparat det andra, om regeringsrätt. Under sådana förhållanden vet jag icke, hvartill en utredning nu skulle tjenat, om icke meningen varit att ställa det valet för Riksdagen att taga nytt departement eller regeringsrätt. Nej, regeringen föreslog klokt nog till en början endast det nya departementet och yttrade sig icke vidare om regeringsrätten, än att den trodde, att en sådan institution nu icke hade

Om inrättande af en s. k. regeringsrätt m. m. (Forts.)

oponionen för sig. Hvarför reservanterna skola vara så angelägna om en skrifvelse, förstår jag icke, då konstitutionsutskottet i sin motivering icke uttalat sig mot en regeringsrätt, utan tvärtom förklarat sig instämma med 1897 års konstitutionsutskott, som »villigt erkänt, att inrättandet af en särskild administrativ öfverdomstol — 'regeringsrätt' — för slutlig behandling af vissa administrativa besvärsmål och för afgifvande af förberedande yttranden öfver förslag till ekonomiskt-administrativa författningar syntes erbjuda en god utväg för lättande af statsrådsledamöternas arbetsbörda;» och för öfrigt har utskottet i åtskilliga andra hänseenden ansett en sådan institution önskvärd. Detta har konstitutionsutskottet uttalat, och då vill man ändå hafva en skrifvelse till stånd för att skynda på saken. Jag hemställer emellertid, om det kan vara klokt att, när man har förhoppning att vid nästa riksdag få antaget förslaget om ett nytt departement, forcera fram frågan om en regeringsrätt, så att frågan derom vore bragt å bane samtidigt med frågan om det nya departementet. Följden skulle naturligtvis blifva den, att en del ville taga båda två förslagen, medan en del ville hafva endast regeringsrätten och en del endast det nya departementet. Det måste under sådana förhållanden vara ganska praktiskt och politiskt klokt att hafva sparat med frågan om regeringsrätt, till dess förslaget om ett nytt departement blifvit antaget, ty naturligtvis kan man icke antaga, att det nya departementet skulle för all framtid utesluta behofvet af regeringsrätten, utan majoriteten inom konstitutionsutskottet, liksom säkerligen en hel mängd af herrarne, anser nog, att förr eller senare blir det nödvändigt att inrätta en regeringsrätt, om man så skall kalla den. Men hvarför skall Riksdagen nu hafva så brådt med en skrifvelse i denna del? Det skulle väl vara beroende på, att allmänheten lider af den osäkerhet och den långsamhet i rättsskipningen, som nu månde förefinnas. Intetdera är händelsen! Då torde orsaken vara, att regeringen lider under trycket af en stor arbetsbörda. Dervid får jag erinra, dels att denna blir lättad genom inrättande af det nya departementet, och dels att, om regeringen lider under trycket af arbetsbördan, lär väl regeringen, som bäst känner, hvar skon klämmer, komma med förslag att lätta densamma, utan vidare erinran från Riksdagens sida.

Det talas här om, att Riksdagen bör göra ett uttalande. Jag anser, att Riksdagen gör ett tillräckligt uttalande, då den icke klandrar de motiv, som anförts af konstitutionsutskottet för afslag å herr Ljungmans motion, i det att utskottet uttryckligen säger, att utskottet tror, att det blir nödvändigt och i många hänseenden nyttigt, att en gång en regeringsrätt kommer till stånd.

Vidare har det talats om, att det är bra ledsamt, att Riksdagen och icke regeringen skall taga initiativ i stora frågor. Hvarför skulle icke regeringen då få taga initiativ i den önskade rigtningen, då den ansåge en opportun tidpunkt inne att framlägga förslag? Regeringen hinner ju emellertid aldrig att taga initiativ, om Riks-

Om inrättande af en s. k. regeringsrätt m. m. (Forts.)

dagen genom sina ofta opåkallade och onödiga skrifvelser sjelf tar initiativ vid alla tillfällen, och äfven i denna fråga gör det vid ett alldeles inopportunt tillfälle.

Jag hemställer alltså om bifall till utskottets förslag.

Herr Dickson: Med flere föregående talare är jag ense om, att man icke för den nu ifrågasatta regeringsrätten bör kunna åberopa, att rättssäkerheten behöfver ökas. Jag tror icke, att man haft något att klaga öfver i detta fall, äfven inom den administrativa rättsskipningen.

Jag kan icke heller finna, att hvad som anförts till strid för institutionen i fråga, beträffande den ekonomiska lagstiftningen, haft någon grund. Om inom en fraktion inom Riksdagen finnes en önskan att vara med om den ekonomiska lagstiftningen, så lärer denna önskan icke upphäfvas deraf, att de administrativa och ekonomiska lagarne undergå granskning af ett byråkratiskt kollegium.

Icke heller kan jag finna, att införande af en regeringsrätt skulle onödiggöra det antal komitéer, som tillsättas för utarbetande af vissa frågor. Det är just önskan att inom dessa komitéer få tillgodogöra sig icke endast administrativ och juridisk skicklighet, utan äfven yrkeserfarenhet, som gör, att komitéerna sammansättas såsom nu sker. Detta skulle icke kunna fyllas af regeringsrätten. Med kännedom om det arbete, de administrativa målen kräfva, och det arbete, komitéernas uppdrag kräfver, undrar jag af huru många divisioner denna regeringsrätt skulle bestå, om den på samma gång skulle afgöra de administrativa målen och ersätta de komitéer, som i ett betydligt antal nedsättas.

Jag finner det icke vara lämpligt att göra en skilnad emellan administrationen i allmänhet och pröfningen af de administrativa besvärsmålen. I afseende å en mängd af dessa administrativa författningar tillhör lagstiftningen Konungen ensam. Med denna lagstiftning och lagskipning är förenad rätten att förklara lagen och rätten att gifva dispens eller nåd. — Det är utan tvifvel lämpligast och mest praktiskt, att dispensansökan sker på samma gång, som pröfning af målet eger rum. Herr Nordenfalk har också påpekat, att detta är en svag sida i yrkandet på regeringsrätten.

Jag vill också framhålla, att en mängd frågor, som handläggas just i administrativ väg, äro sådana, att de egentligen icke kunna kallas rättsfrågor, utan äro mera frågor om hvad som är lämpligt. Det finnes många exempel derpå. Jag skall taga ett, t. ex. förordningen om försäljning af bränvin. Det kan komma i fråga, huru många försäljningsställen skola inrättas i en stad, huru länge skola värdshusen hållas öppna på aftonen; om hvilket af två konkurrenters anbud på en försäljningsrätt skall antagas, m. fl. Detta är väl frågor, som lämpligare kunna pröfvas af regeringen, som vet, hvilken politik, som den i dylika frågor vill följa, än af en regeringsrätt. —

Om inrättande af en s. k. regeringsrätt m. m. (Forts.)

Regeringsrättens ledamöter skola vara oafsättliga, heter det. Men då kommer det naturligtvis att inträffa, att hvar och en har sin åsigt och man kommer att votera, och för att kunna draga upp skilnaden sig emellan, kommer man att fästa sig vid småsaker. Det kommer således icke att blifva någon praktisk pröfning, utan en ytterst formel tillställning. — Jag tror icke, att man kommer att blifva synnerligen belåten härmed.

Det blir naturligtvis så, att ibland äro vissa ledamöter närvarande och ibland andra. Man kan då vänta sig olika utslag vid olika semestrar.

Jag kan icke heller finna, att det kan vara lämpligt, att man nu, då man söker införa enrådighetssystemet i en mängd embetsverk och vill afskaffa det kollegiala förfaringssättet, vill söka införa det kollegiala arbetssättet inom den högsta instansen. Icke heller kan jag finna, att hvad som yttrats om kollisioner mellan domstolarne och de administrativa myndigheterna skulle undanrödjas genom inrättande af en regeringsrätt. Kollision mellan underdomstolar i fråga om deras kompetens kan inträffa och kollision mellan administrativa myndigheter och domstolar kan också inträffa. Men jag kan icke inse, att detta vore hjelpt derigenom, att administrativa ärenden i sista instansen handläggas af ett kollegium i stället för af Kongl. Maj:t.

Om jag således icke ser, att det är lämpligt, att man inrättar en regeringsrätt, så kan dock för mig uppstå frågan: hvad skall man göra för att minska arbetsbördan för statsrådets ledamöter, i synnerhet för departementscheferna? Det föreligger ett förslag att öka departementschefernas antal. Ett annat sätt vore att inrätta 2 eller 3 regeringsråd, som biträdde regeringen, och som vore närvarande, då så önskades, i statsrådsberedningen, och på kallelse kunde infinna sig i statsrådet. De skulle icke som statsråden vara några politiska personer, men kunna biträda med målens utredning och afgörande och kunna qvarstå, huru än ministerena vexla.

Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Herr Wennerberg: Det torde icke kunna nekas, att inrättande af en sådan regeringsrätt, som här är i fråga, skulle betydligt lätta arbetet för Kongl. Maj:ts regering. Den berör dock en ganska vigtig sak, nemligen ändring af grundlag, och om sådan ändring veta vi, att det heter, att den måste vara högst nödig eller nyttig för att böra åstadkommas. — Sådana betingelser finnas vid detta tillfälle icke. Här säges, att departementschefen, öfverhopad af arbete, skulle finna en betydlig lättnad derigenom, att han blefve utaf med besvärsmålen. Ja, det kan icke nekas. Men detta utgör blott en del af saken. Den hafver äfven en *annan,* nemligen den sig besvärande. Hos vårt lands flesta inbyggare lefver ännu med full kraft den åsigten, att då de anse sig hafva rätt i en sak, äro de icke fullt nöjda förr, än de få höra, att Kongl. Maj:t afgjort saken i statsrådet. Att förhindra dem denna rätt att gå fram ända

Om inrättande af en s. k. regeringsrätt m. m. (Forts.)

till Konungen med sina klagomål anser jag icke vara fullt tidsenligt, ty så länge nämnda åsigt lefver med sådan kraft, som den ännu gör, så bör man respektera den. Det blir icke samma förhållande, om en administrativ rätt, som särskildt sysselsätter sig endast med vissa ärenden, skulle utanför statsrådet vara den afgörande. Jag tror, att dessa mål bäst afgöras, icke blott formelt utan äfven materielt, inför Konungen. Blefve en sådan rätt som den ifrågasatta införd, skulle den, enligt min tanke, snart nog komma att behandla månget ärende allför formelt, då deremot inom regeringen det alltid finnes för hvar och en sak en departementschef, som, genom sin förutvarade verksamhet, bättre förmår fästa ett tillbörligt afseende äfven vid den materiella sidan af saken.

Det är under sådana förhållanden, som jag, oaktadt jag erkänner det stora behofvet, i synnerhet för de konsultativa statsråden, att få en lättnad i sina arbeten, icke anser denna lättnad böra vara af den beskaffenhet som den ifrågasatta, hvars nytta, då man icke kan fördela denna lättnad jemnt, torde vara nog tvifvelaktig för att gifva anledning till en grundlagsändring.

Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Rudebeck: Då jag inom konstitutionsutskottet anslutit mig till majoritetens mening, skall jag be att få anföra de skäl, som för mig varit bestämmande. Jag vill först upptaga till besvarande en fråga, som den andre talaren i ordningen gjorde, då han sporde, om man trodde, att »landet skulle fara illa af en regeringsrätt». På denna fråga kan jag, för min del, svara, att jag ingalunda har den farhågan, att det för landet skulle vara till verklig skada, att en regeringsrätt inrättades. Men endast denna negativa förtjenst hos regeringsrätten kan icke för mig vara skäl att tillstyrka densamma.

Icke heller vill jag förneka, att vissa fördelar skulle kunna följa utaf en regeringsrätts införande, men å andra sidan har jag flera betänkligheter deremot, och dessa betänkligheter äro så öfvervägande, att jag på grund af dem fattat mitt beslut inom utskottet.

Bland dessa betänkligheter emot regeringsrättens införande är särskildt den, att jag befarar, att de administrativa målens afgörande fördröjes. Enligt min tanke är det af stor vigt, att dessa ärenden med stor skyndsamhet varda afdömda, och att den behandling, som nu egnas dessa mål inom vederbörande departement och derefter i statsrådet, såväl främjar denna skyndsamhet som i öfrigt är fördelaktigare i de flesta fall, än det arbetssätt, som komme att iakttagas i regeringsrätten, der, såsom i hvarje domstol, ett strängare beaktande af många former måste ske. Det vill derför synas mig uppenbart, att i nu antydda hänseende en olägenhet af betydelse kan befaras genom den förändring i dessa måls handläggning, som deras öfverflyttande till en regeringsrätt skulle medföra.

Om inrättande af en s. k. regeringsrätt m. m. (Forts.)

Då fråga om inrättande af ett nytt departement för någon tid sedan förelåg till behandling, framhölls, hvad äfven i dag framhållits, och, enligt mitt förmenande, med rätta såsom skäl emot förslaget, att statsråden skulle blifva främmande för de många administrativa ärenden, som skulle handläggas af regeringsrätten, ett förhållande, som vore mycket ofördelaktigt med hänsyn till regeringens initiativ i fråga om lagstiftning på det ekonomiska och administrativa området.

Visserligen har, om man vill hålla sig till motionärens förslag, han gifvit statsråden rättighet att närvara vid förhandlingarne i regeringsrätten, men en sådan auskultering synes mig icke vara lämplig och icke heller förmå afhjelpa det nu anmärkta, ofördelaktiga förhållandet.

Vidare har det i dag, om ock med mindre häftighet än vid frågan om det nya departementet, framhållits rättssäkerhetens kraf på inrättande af denna regeringsrätt. Jag tillåter mig då erinra, att, så vidt jag vet, icke någonsin påståtts, att rättssäkerheten icke varit fullt tillgodosedd med det sätt, på hvilket administrativa mål nu handläggas. Jag åberopar hvad af en föregående talare blifvit yttradt derom, att anslutningen till utskottets mening från ledamöterna inom Andra Kammaren visar, att hos dem och deras valmän icke förefinnes den uppfattning, att rättssäkerheten kräfver en annan handläggning af dessa mål. Förefunnes verkligen ett sådant kraf, då förelåge ock ett det mest rigtiga skäl för regeringsrättens införande, men intill dess ett sådant skäl med fog kan anföras och varder ådagalagdt, hyser jag tvekan om behofvet och nyttan af den föreslagna nya institutionen.

Vidare ber jag att få uppmärksamma, att utskottets förevarande hemställan tillkommit närmast i anledning af herr Ljungmans motion, och jag är öfvertygad om, att icke någon af kammarens ledamöter vill vara med om att få en regeringsrätt så anordnad, som motionären föreslagit. Kan det under sådana förhållanden verkligen vara skäl att taga denna motion till anledning för den framställning till regeringen, som den af reservanterna förordade skrifvelsen skulle innebära. Enligt min tanke icke.

Reservanterna framhålla, att uti regeringens proposition, med förslag om inrättande af ett nytt departement, frågan om regeringsrätt väl berördes, men utan att nödig utredning föregått, och att de skäl, som åberopades till stöd för, att denna fråga icke af regeringen upptogs, hvarken voro uttömmande eller tillfredsställande.

Om ock regeringen ej framlagt fullständig utredning i frågan, innebär detta, enligt min uppfattning, icke, att frågan lemnats obeaktad, men att regeringen haft den åsigt, att frågan, åtminstone för det närvarande, ej bort framläggas för Riksdagen, och jag finner ej hvad reservanterna härutinnan åberopat vara ett skäl för aflåtande nu af skrifvelse i ämnet.

Om inrättande af en s. k. regeringsrätt m. m. (Forts.)

Slutligen vill jag betona, att, när man nu kommit så långt för afhjelpande af arbetsbördan inom departementen, att Riksdagen antagit såsom hvilande ett förslag om inrättande af ett nytt departement, det icke då kan vara skäl att aflåta den föreslagna skrifvelsen, hvilket skulle föranleda dertill, att, när frågan om det nya departementet hos Riksdagen förekommer till definitivt afgörande, denna fråga faller. Om ock, såsom det säges, utskottets betänkande redan antagits af Andra Kammaren och skrifvelse således ej kommer att aflåtas, skulle det endast genom diskussionen blifva ett uttalande i frågan, hvilket en talare förmenat vara gagneligt. Men innan ett uttalande i frågan, det man vill skall tillerkännas någon betydelse, sker, synes det mig, att man bör göra klart för sig alla de förhållanden, som böra beaktas, innan man beslutar sig för den åtgärd, hvarom man vill aflåta skrifvelsen.

Jag anhåller att få instämma i yrkandet om bifall till utskottets förslag.

Herr Blomberg: Jag ber kammaren om ursäkt, att jag ännu en gång tager till orda i denna fråga, men jag är manad af ärendets vigt och betydelse att litet belysa de invändningar och betänkligheter, som här uttalats.

Jag ber först och främst att få upptaga till besvarande den siste ärade talarens betänkligheter. Han sade, att om man inrättade denna regeringsrätt, så skulle följden deraf blifva, att de administrativa målen skulle komma att blifva afgjorda på ett mindre raskt och praktiskt sätt. Ja, men deremot framhåller jag en annan sida af saken, som jag anser vara vigtigare, nemligen att målen med den af mig förordade organisationen böra blifva afgjorda på ett fullkomligt tillfredsställande sätt ifrån rättssynpunkt. Ingen har öfver hufvud klagat öfver, att det icke går så raskt vid domstolarne, och att icke praktiska hänsyn der komma till tillämpning. Om man blott får rättsskipningens former och rättsprinciper tillämpade, är man nöjd.

I detta sammanhang vill jag också svara en annan talare, som yttrade, att det skulle blifva alltför mycken formalism vid denna regeringsrätt. Det kan väl hända, att så möjligen blefve förhållandet, men jag föredrager verkligen, när det gäller rättsfrågors afgörande, en något långt gående formalism framför alltför litet formalism; och det senare måste ovilkorligen blifva en följd af ifrågavarande ärendens fortsatta handläggande hos regeringen, i den mån nemligen regeringen får öfver sig ett städse ökadt antal rena förvaltningsärenden, hvilka tränga sig fram, i främsta rummet kräfvande regeringens hufvudsakliga uppmärksamhet.

Dessa framhåller jag å nyo som grund för, att någonting måste göras. År för år växer denna ärendenas börda för regeringen. År från år blir det sålunda svårare och svårare att kunna egna åt dessa rättsfrågor den behandling med rättssynpunkters iakttagande,

som de påfordra. Derför blir det allt klarare för hvar och en, som har öppet öga, att härvidlag måste en genomgripande anordning vidtagas för att tillgodose den allmänna rättssäkerheten.

Om inrättande af en s. k. regeringsrätt m. m. (Forts.)

Jag har icke fält något yttrande om, att rättssäkerheten på detta område *nu* är bristfällig. Men jag har sagt och upprepar, att de institutioner, som hos oss finnas, icke innebära tillräcklig garanti för, att rättssäkerheten fortfarande kan på ett tillfredsställande sätt upprätthållas och att med dessa ej är på *bästa* sätt sörjdt för den rättssökandes intressen samt att vi derför, då vi lagstifta och anordna för framtiden, böra se till, att vi undanrödja dessa faror och skaffa sådana institutioner, som för den rättssökande allmänhetens bästa kunna på det *mest* tillfredsställande sätt verka. Det är derför jag anser denna fråga vara af en sådan vigt och betydelse.

Det är också derför jag anser, att denna reformtanke, då den en gång bragts på tal, bör föras ett verkligt steg framåt. Jag böjer mig härvidlag icke för de betänkligheter med afseende på inopportunitet, som de tvenne föregående talarne så kraftigt framhållit, i det att mitt förslag skulle innebära något, som motverkade införandet af det efterlängtade nya departementet. Detta departement önskar äfven jag. Men den nu behandlade frågan om inledande af en undersökning rörande en blifvande regeringsrätt förutsätter för visso vida längre tid än den, som måste förflyta, innan det nya departementet hinner beslutas.

Ingen, som känner denna frågas omfattning och invecklade natur aldrig så litet, vågar väl tro, att en ordentlig utredning, äfven om den af Kongl. Maj:t skulle sättas i gång i år, kan blifva färdig nästa år. För densamma åtgå kanske 2 eller 3 år. Härvid skola många saker pröfvas. Många institutioner och förvaltningsmyndigheter skola höras öfver hvarje förslag, som kommer att utarbetas. Om derför Riksdagen önskar det nya departementet, så torde dettas inrättande ingalunda hindras af en påbörjad utredning rörande organiserande i en framtid af en regeringsrätt.

Och i alla händelser tarfvas ganska lång tid, innan man kommer till målet att få en sådan administrativ öfverdomstol införd. Derför bör man i all rimlighets namn, om man erkänner, att här afses en institution, som kan bereda en mängd fördelar, gripa sig an med saken. Hvad som sagts i dag rörande denna angelägenhet synes mig nogsamt visa, att en upplysande utredning väl behöfves. Så mycket har nemligen blifvit uppenbart, att insigten om hvad denna sak gäller icke är synnerligen stor och vidt utbredd.

Här talades nyss om, att det icke varit annat än doktrinära skäl, som kunnat anföras till förmån för den nya inrättningen. För min del kan jag icke hafva samma ringaktning för doktriner, som i det åsyftade yttrandet kunde skönjas. På det område, denna diskussion rör, hafva, enligt mitt förmenande, doktrinerna visat sig vägledande för hela det moderna samhället vid genomförande af

Om inrättande af en s. k. regeringsrätt m. m. (Forts.)

dess nu antagna och allmänt omtyckta institutioner. När doktrinerna uträttat ett sådant värf, tror jag icke, att man bör om dem fälla förklenande omdömen.

Man har vidare upprepat det gamla talet om, att genom denna inrättning statsråden skulle beröfvas den mångsidiga inblick i förvaltningsärendena, som de behöfva. Jag upprepar å min sida: det tror jag icke. Jag är viss, att statsråden i sin verksamhet, så omfattande och mångsidig, som den i alla fall måste blifva, få en fullt tillräcklig erfarenhet om de angelägenheter, som skola handläggas.

Slutligen vill jag blott nämna några ord med afseende på den administrativt-ekonomiska lagstiftningen och dervid påpeka, att det icke i mitt förslag ingår, att den tilltänkta regeringsrätten skulle blifva någon allmän beredning af dessa ärenden. Det står i motiveringen till reservationen, att man genom den tilltänkta institutionen skulle vinna stora stora fördelar med hänsyn till omsorgsfull beredning af ekonomiskt-administrativa lagstiftningsärenden. — I klämmen heter det åter, att denna inrättning skulle hafva att afgifva utlåtande, med anledning af förslag till ekonomiskt-administrativa lagar och författningar. Dessa skulle onekligen medföra stora fördelar för beredningen, vare sig denna grundar sig på arbeten i departement eller komitéutlåtanden, och skulle för visso innebära ett mycket stort framsteg. Ty deraf skulle följa, att den mångskiftande samling af lagar och författningar, som nu utgå från de olika departementschefernas beredningar och preglas af deras olika åskådningssätt, skulle genom den behandling och pröfning, som skulle egnas deråt i en ordnad samling af juridiskt och administrativt erfarna män, kunna bringas till större enhet och större konseqvens. Och i formelt hänseende skulle denna lagstiftning säkerligen blifva befriad från en del bristfälligheter, som eljest måste vidlåda densamma. Det är ej heller endast Konungens i § 89 regeringsformen angifna ekonomiskt-administrativa lagstiftning, som skulle tillskyndas dessa fördelar; äfven de många och vigtiga lagar af ekonomisk och administrativ innebörd, som stiftas af Konung och Riksdag gemensamt, utan att lyda under § 87 regeringsformen och sålunda blifva föremål för högsta domstolens granskning, skulle få åtnjuta den förmånen, att den nya administrativa öfverdomstolen öfver dem hade att afgifva utlåtanden.

Det anförda tror jag innebära tillräckliga skäl att ännu en gång betona, att här föreligger ett verkligt behof, som måste inom en ganska snar framtid äfven hos oss blifva uppfyldt, och att man måste vara betänkt på att låta arbetet med frågans utredning en gång börja; derför bör man ock nu uttala ett ord till regeringen om att Riksdagen anser en dylik utredning vara önskvärd.

Herr Rudebeck: Endast några få ord med anledning af den siste talarens yttrande. Han tycktes uppfatta min mening så, att jag skulle lägga mycket liten vigt vid, att målen blefve väl afdömda,

blott att det skedde hastigt. Jag tror och hoppas, att kammarens öfriga ledamöter icke på det sättet fattat mitt yttrande, men skall till belysning af min mening framhålla det olika arbetssättet hos en länsstyrelse och en landtdomstol.

Om inrättande af en s. k. regeringsrätt m. m. (Forts.)

Hos länsstyrelsen böra och kunna ärendena afgöras med större skyndsamhet än hos domstolen; och jag har aldrig hört, att länsstyrelsens åtgärder och beslut, genom iakttagandet af erforderlig skyndsamhet vid dess expedierande, vittnat om brist i saklig pröfning eller blifvit mindre väl afdömda. — Hvad herr Blomberg genmälde emot mitt yttrande om ett ärendes snabba afgörande, saknar all befogenhet.

Vidare fäste sig herr Blomberg vid det yttrande, jag, likasom en föregående talare, hade, att den skrifvelse, hvarom nu är fråga, skulle, om den inkomme till regeringen, hafva en menlig inverkan, när frågan om antagande af det hvilande grundlagsändringsförslaget om ett nytt departement förekommer. — Han tillade emellertid på samma gång, att den i skrifvelsen begärda utredningen kräfver lång tid. Ja, det är just det, som är olyckan. Endast den omständigheten, att en skrifvelse är aflåten och att frågan om regeringsrätten ligger hos regeringen, är tillräcklig anledning för de många motståndare till och dem som äro tveksamma i fråga om inrättande af ett nytt departement, att afslå hela den frågan, då den till slutlig behandling hos Riksdagen förekommer. Och hvad blir följden af ett sådant afslag? Jo, att vi få vänta ännu i många år på den förmån, hvartill nu åtminstone finnes utsigt vid nästa riksdag, nemligen inrättandet af ett nytt departement. Och då det torde vara oomtvistadt, att en lättnad i regeringsbördan är af nöden, kan jag icke förstå, att man bör utsätta sig för risken att icke vinna denna stora fördel.

Jag vidhåller mitt yrkande om bifall till utskottets förslag.

Friherre Åkerhielm, Gustaf: Kammaren torde med skäl finna den förda öfverläggningen hafva pågått tillräckligt länge och till äfventyrs måhända äfven varit uttömmande. Jag anser mig dock skyldig det förtroende, kammaren visat mig genom mitt insättande såsom ledamot i det utskott, hvars betänkande nu föreligger, att yttra några ord till försvar för den mening jag inom utskottet djerfts hysa i det föreliggande ärendet tillsammans med de fyra eller mindretalet af denna kammares utskottsledamöter.

Klokast vore nog att i saken intet vidgöra, hvarken bifalla motionen eller förslaget om en underdånig skrifvelse. Jag behöfver ej upprepa de skäl, som anförts mot bifall till motionen, de äro tillräckliga i allt fall, och derom har ej ens yrkande framstälts. Hvad återigen beträffar frågan om skrifvelsen, förefaller mig saken vara ytterst enkel. Har väl Första Kammaren skäl att besluta en underdånig skrifvelse med anhållan, att Kongl. Maj:t ville behandla en fråga, angående hvilken Kongl. Maj:t detta år, 1899, i proposition meddelat Riksdagen, att Kongl. Maj:t behandlat densamma i samman-

Om inrättande af en s. k. regeringsrätt m. m. (Forts.)

hang med frågan om inrättande af jordbruksdepartementet, ehuru denna senare fråga vore den vigtigaste och den, som först borde göras fruktbärande, och sålunda äfven i första hand behandlas, i följd hvaraf frågan om regeringsrätten kommit att undanskjutas intill dess, om jag så får uttrycka mig, det nya departementet verkligen vore pröfvadt och skärskådadt? Det förefaller helt naturligt, att man under sådana förhållanden saknar skäl att besluta en skrifvelse, såvida man ej med en sådan afser att hafva någonting, som, då vid nästa riksdag frågan om det nya departementet föreligger till *slutlig* grundlagsenlig behandling, kan sättas upp deremot och mot hvilket meningarna kunna bryta sig. Det vore mycket ledsamt, om en dylik tanke skulle ligga under det ifrågasatta skrifvelseförslaget, men äfven om något dylikt skäl ej här förefinnes, utan andra, hvilka jag icke kan förstå, så ber jag att få erinra derom, att den utredning, man måste förutsätta för en skrifvelse eller, rättare sagdt, för pröfningen af tankegången hos denna skrifvelse, denna utredning är ganska vansklig och tarfvar nog, på sätt här påpekats, en ganska rundlig tid och tager många krafter i anspråk. Det är nemligen en mycket svår fråga att afgöra, enär ingen ännu med bestämdhet angifvit, huru den nya institutionen skulle vara beskaffad, om den skulle blifva en regeringsrätt, en administrativ högsta domstol, en allmänna ärendens beredning eller ett med regeringsråd förstärkt statsråd. Först bör man väl dock veta *hvad* man vill hafva och sedan huru saken möjligen skulle kunna realiseras, om det nu är så, att man vill taga initiativet från Kongl. Maj:t. Men kan väl dertill vara skäl, då ju med säkerhet kan förväntas, att frågan i sinom tid torde komma tillbaka till Riksdagen. Något sådant skäl till ett Riksdagens uppträdande kan jag ej finna, om man icke önskar att uppväcka en storm i ogjordt väder till nästa riksdag, då frågan om det nya departementet skall slutpröfvas. Jag kan således icke finna det vara hvarken klokt eller rigtigt att nu besluta en skrifvelse. Härtill kommer slutligen mot ett slikt beslut ett rent praktiskt skäl. Man vet ju, att Andra Kammaren redan afslagit ett sådant förslag, hvadan Första Kammarens uttalande här skulle leda till intet. Jag tycker om att se, att det är kraft och allvar i handling, men ej att man slår i luften, allra minst att man slår i luften utan skälig anledning. Jag yrkar derför bifall till utskottets utlåtande.

Herr Nyström, Carl: Den föregående talaren sade, att man vet ej hvad man vill. Jo, för hvar och en, som något följt med denna frågas behandling, borde det vara tydligt, att vi önska en institution sådan som den först beskrefs af grefve Gustaf Lagerbielke. Der hafva vi den kortaste beskrifning, som kan göras; och det är just detta vi vilja.

Vidare har det sagts — och från flera håll — att ett sådant beslut från Första Kammaren som det af oss nu påyrkade skulle kunna vara menligt för utsigterna till det nya departementet. Jag

Om inrättande af en s. k. regeringsrätt m. m. (Forts.)

ber att få fästa uppmärksamheten på, att man oupphörligen hör sägas, att dessa båda frågor stå *emot* hvarandra, men det är orätt att ställa upp dem såsom *motsatser*, då de tvärtom äro egnade att i viss mån *supplera* hvarandra. De kunna vara lika nödvändiga, den ena saken såväl som den andra. Vid sådant förhållande kan jag ej se någon fara för det nya departementet deruti, att denna fråga befordras ett steg framåt. Är det väl så platoniskt, om Första Kammaren förenar sig om den väg, som går i rigtning, låt vara mot en skrifvelse? Kallas detta platoniskt, ja, då ber jag att få vara platonisk, i det jag uttalar mig till förmån för reservationen, ty jag tror, att ett votum från Första Kammaren i den vägen icke vore utan värde.

Slutligen vill jag, när herr Dickson förklarade, att den opposition, som ständigt och jemt gnatar på Konungens ekonomiska och administrativa lagstiftningsrätt, icke skulle nöja sig med denna byråkratiska institution, påminna om, att denna oppositions anmärkningar kunna uppdelas i två rubriker, den ena att Riksdagen icke är medbestämmande i denna lagstiftning, och der hjelper ej denna inrättning, den andra att dessa ärendan blifva för ofullständigt beredda, och *der* skulle den ju hjelpa. I det ena fallet går man alltså önskningarna till mötes, om också ej i båda. Man har sagt, att den nya institutionen icke skulle kunna ersätta komitéväsendet. Mycket sant, såvida det gäller specielt tekniska frågor, hvilka icke kunna behandlas af andra än experter, men nog måtte väl sju förståndige män vid Konungens sida begripa åtskilligt och ersätta en ganska betydlig mängd komitéarbete. Jag tager således ej tillbaka detta mitt påstående.

Slutligen, när den ärade talaren sjelf anvisar åtgärder för denna saks ordnande, så äro de skäl, som han förordat, och våra i princip ej mycket divergerande, hvarför jag är mycket nöjd med den sista delen af hans anförande, hvilket ju uppenbarligen gifver stöd för vår mening.

Jag yrkar fortfarande bifall till reservationen.

Herr Alin: Då jag vid ett par föregående tillfällen yttrat mig i denna fråga, hade jag ej tänkt att nu begära ordet, men en del af hvad som här yttrats har föranledt mig dertill, för såvidt det icke redan blifvit till bemötande upptaget. Här har blifvit af ej mindre än tre högt ärade ledamöter af konstitutionsutskottet framhållet, hurusom det skulle vara så synnerligen farligt för frågan om inrättande af det nya departementet, att den nu föreslagna skrifvelsen aflätes och till och med om blott ett sådant beslut blefve utaf *denna* kammare fattadt. Ett verkligen egendomligt argument! Man skulle annars tro, att då frågan gäller en förändrad organisation af vår högsta förvaltande och politiska myndighet, skulle man vara angelägen om att få tillfälle att väga mot hvarandra de olika reformförslag, som kunna framställas. Här åter är det så, att man

Om inrättande af en s. k. regeringsrätt m. m. (Forts.)

rent af vill söka pressa fram det ena genom att förekomma, att utredning för frågans lösning på annat sätt skall kunna ske. Hvad bevisar detta? Såvidt jag förstår, bevisar det närmast, att man fruktar, att en dylik utredning skulle resultera derhän, att det visade sig, att denna utväg är den, som borde användas. Men om det är så, då hemställer jag till eder, mina herrar, hvilken betydelse man skall tillmäta ett sådant skäl.

Man har sagt, att en skrifvelse borde så mycket mindre ifrågakomma, som regeringen nog ändå, en dylik skrifvelse förutan, icke lärer underlåta att, om den så finner lämpligt, i sinom tid för Riksdagen framlägga förslag i ämnet. Men det skälet synes mig föga öfverensstämma med hvad man mera än en gång fått höra, då motioner väckts inom Riksdagen, nemligen att man bör gifva regeringen vägledning i syfte att kunna få fram förslag och utredningar i en viss af Riksdagen önskad rigtning.

En ärad talare har, på samma gång han kritiserat skrifvelseförslaget, sagt, att han väl vore emot inrättandet af en särskild regeringsrätt, men att han deremot kunde tänka sig och finna lämpligt, att behofvet afhjelptes genom ett visst antal regeringsråds adjungerande med statsrådet vid behandling af administrativa besvärsmål. Jag vill med afseende derpå svara, att hvad som här är föreslaget, det är att begära en utredning samt det förslag, hvartill densamma kan föranleda. Detta förslag kan ju möjligen komma att gå uti den rigtning, den ärade talaren önskade, möjligen äfven i den rigtning, som af andra talare förordats och i den, som reservanterna ha tänkt sig.

Vidare har en talare antydt, att uppslaget till hela denna skrifvelsefråga är, att en motion om grundlagsförändring föreligger, och vid sådant förhållande kan det ej vara skäl, så tyckte jag hans ord föllo, att besluta en dylik åtgärd. Hvad skulle det vara för skäl emot åtgärden, att det föreligger ett förslag till grundlagsändring? Det kan jag för min del icke fatta. Äfvenledes vill jag fästa uppmärksamheten på, att, då här talats om att de förutsättningar, hvilka af grundlagen uppställas för ändringar uti densamma, icke här föreligga, det ej är fråga om att nu besluta en grundlagsändring, utan om en utredning, huruvida möjligen en ändring i grundlagen bör komma till stånd.

Den siste talaren anförde mot förslaget, att frågan redan behandlats uti statsrådet, på sätt framgår af det den kongl. propositionen om ett nytt departement bifogade yttrande till statsrådsprotokollet. Jag skulle anse mig uttala en bra hård kritik rörande sättet för behandling af vigtiga frågor i Konungens statsråd, för den händelse jag skulle kunna anse, att det spår af att denna fråga der varit berörd i sammanhang med den andra frågan skulle kunna anses vara tillräcklig anledning till att man skulle kunna finna en utredning af den nu föreliggande frågan vara obehöflig.

En högt ärad talare har nämnt om doktrinarism i sammanhang med denna fråga. Ja, det är ofta så, att då ett förslag framstälts

af en professor, så antages det *derför* gifvetvis vara doktrinärt. Det är väl dock ej så alldeles säkert med den saken. Visserligen har en högt ärad talare, hvilken jag måste anse på detta område vara en auktoritet, vid hvars ord jag för min ringa del icke kan annat än fästa stort afseende, uttalat sig med mycken värme *mot* förslaget, men jag ber att å andra sidan få påpeka, att äfven personer med långvarig erfarenhet uti vår administration och rättsskipning uttalat sig i motsatt rigtning. Jag ber att i detta sammanhang få erinra, bland annat, om ett yttrande, som i denna kammare afgifvits af en man, hvilken tjenstgjort såsom expeditionschef, och äfven ber jag att få erinra om ett par yttranden, som vid föregående tillfällen citerats, hvilka 1893 afgåfvos i denna kammare af en erfaren och skarpsinnig administratör och af en domare med stor erfarenhet både på det judiciella och det administrativa området. Den förre framhöll, att en sådan åtgärd som den nu ifrågavarande vore af behofvet påkallad för att aflägsna de olägenheter, som följa utaf att statsrådets verksamhet omfattar så heterogena uppgifter som å ena sidan politik, lagstiftning, administration och å andra sidan administrativ rättsskipning, hvilka olika verksamhetsgrenar vore till sitt skaplynne så skilda, att deras samtida behandling måste verka förlamande på departementschefernas, på statsrådets och regeringens verksamhet i dess helhet. Den andre talaren framhöll ur den administrativa rättsskipningens synpunkt behofvet och nödvändigheten utaf en dylik åtgärd. Det var vår nuvarande justitieminister, och jag ber i sammanhang härmed att äfven med hänsyn till tryggheten för de administrativa besvärsmålens afgörande på ett för den enskilda rättssäkerheten tillfredsställande sätt få fästa uppmärksamheten på hvad som ligger i hans yttrande, der det heter: »Om man genomgår förteckningen på de administrativa besvärsmålen, skall man lätt finna, att alla sådana frågor fordra för sitt rätta afgörande *mera tid* och *andra förutsättningar*, *än hvad statsrådets ledamöter*, om de skola kunna i öfrigt rätt fullgöra sina uppgifter, *äro i tillfälle* att egna åt dessa frågor.»

Det har också framhållits, att vår statsförfattning och vår konstitutionella utveckling äro af en så utmärkt och framstående beskaffenhet, att vårt land i detta afseende står före de flesta eller alla andra länder, och att detta torde i sin mån bero derpå, att äfven de administrativa besvärsmålen afgöras i statsrådet. Jag vågar för min del ej skrifva under detta omdöme i afseende å vårt konstitutionella lif, sådant det under senare tid har utvecklat sig. Jag fruktar, att mera än *ett* fel i denna utveckling kan ådagaläggas, fel, som kunna för framtiden vara af ödesdiger betydelse. Hvad angår de omständigheter, hvilka hafva bidragit till, att det beröm, som blifvit slösadt på vår statsförfattning och vårt konstitutionella lif, ej kan anses så noga hålla streck, anser jag för min del, att det väl kan ifrågasättas, huruvida ej dit är att hänföra det förhållande, som det nu är fråga om att aflägsna, nemligen det, att statsrådet

Om inrättande af en s. k. regeringsrätt m. m. (Forts.)

Om inrättande af en s. k. regeringsrätt m. m. (Forts.)

är belastadt med så hetegorena uppgifter som de här förut nämnda. Jag ber att i det fallet få återgifva ett yttrande, som vid ett föregående tillfälle vid behandling af just denna fråga fäldes i denna kammare. Det är helt kort och lyder så: »Mängden af besvärsmål gör, att de konsultativa statsråden, som väl enligt afsigten med förändringen år 1840 skulle utgöra den egentliga politiska delen af statsrådet och i det fallet motsvarar hvad statsrådet i sin helhet utgjorde före förändringen, blifva så upptagna af besvärsmål och tillika med den befattning, som måste åligga dem att se till, att äfven andra frågor blifva afgjorda med tillbörligt hänseende till den rättsliga sidan, att den politiska uppgiften af dem mer och mer måste lemnas å sido. Deraf följer åter, att den uppgift såsom en *politiskt* rådgifvande korporation, som skall tillhöra statsrådet, svårligen kan fyllas, utan denna del af statsrådets verksamhet kommer ovilkorligen att falla på *en* ledamot af statsrådet, och statsministersinstitutionen måste ock till följd deraf erhålla en betydelse, som icke var meningen, att den skulle i sådan grad erhålla, då den inrättades. Det är gifvet, att det måste innebära en väsentlig förändring i statsförfattningens grunder, om den uppgift såsom politiskt rådgifvande, i stället för att tillhöra statsrådsinstitutionen i dess helhet, kommer att egentligen tillhöra blott *en* af statsrådets ledamöter.»

Jag skall be att få sluta med en erinran om hvad frågan här egentligen gäller. Det är ej fråga om att besluta en grundlagsändring, utan att anhålla om utredning och ett derpå grundadt förslag. Jag ber att få hemställa till herrarna samtliga, huruvida icke de skäl, som å ena och å andra sidan här anförts, och de auktoriteter, hvilka för ena eller andra meningen åberopats, tillräckligt visa, att frågan är af den beskaffenhet, af den vigtiga och svåra beskaffenhet, att en utredning är väl påkallad, och ehuru förslaget icke vunnit bifall hos Andra Kammaren, så är det visserligen med afseende å dess framtid icke utan betydelse, om Första Kammaren uttalar sig för en dylik utredning, och jag anhåller sålunda att få instämma uti förslaget om en underdånig skrifvelse till Kongl. Maj:t.

Herr Törnebladh: Jag skall mycket gerna instämma med den siste ärade talaren derutinnan, att frågan är både vigtig och svår, men det kan hända, att jag för min del skulle vilja understryka det *andra* adjektivet, medan han deremot har understrukit det *första*. Det är mycket lätt att förstå, till hvilket resultat jag då kommer. Jag skall likväl icke följa den siste talaren i den utredning, han ville göra i afseende å det ena eller andra statsrådets politiska uppgift och politiska funktioner. Jag skall endast sysselsätta mig med att sammanställa ett par yttranden af förslagets ifrigaste försvarare för att belysa dem i deras sammanhang. Det är frågan om, hvad inverkan en skrifvelse i detta fall, om den af Riksdagens båda kamrar

Om inrättande af en s. k. regeringsrätt m. m. (Forts.)

beslötes, skulle utöfva på det hvilande grundlagsförslaget, och jag delar fullkomligt den uppfattningen, att det ej kan vara rätt att försöka pressa fram detta genom att afslå en skrifvelse om utredning i det förevarande fallet. Nej, visst icke, vare det långt ifrån mig att anse något annat, men en af försvararne har ganska rigtigt anmärkt, att det icke kan ske, såsom den siste talaren nyss sade, att man får välja mellan det ena och det andra, derför att utredningen kommer att taga så lång tid, så att den ej blir färdig, till dess valet skulle ske. Alltså håller det argumentet icke streck. Hvad återstår då? Jo, då återstår hvad talaren på vermlandsbänken ganska rigtigt framhöll, nemligen att blotta *möjligheten* till en annan anordning skall hjelpa till att slå i hjel det andra förslaget, om hvars blifvande öde jag för öfrigt ej vill yttra mig, men påtagligt är, att om man nu aflåter skrifvelsen, så skola alla motståndarne till det förra kasta sig på den möjligheten, som ligger uti en eventuel framtida anordning af annat slag, och anse sig icke behöfva antaga det hvilande grundlagsförslaget. Praktiskt kommer saken att ställa sig på detta vis, derom kan man vara fullt förvissad.

Vidare beder jag att få nämna, att, ehuru det är långt ifrån mig att ingå på något klander af doktriner i och för sig, jag dock vill erinra, att ordet doktrin kan hafva en dubbel betydelse, det kan hafva en *god* betydelse och det kan hafva en *ond* betydelse, d. v. s. det kan betyda en på noggrann pröfning och erfarenhet samt utredning af alla förhållanden grundad teori, och det kan också hafva betydelsen af en *abstrakt* teori, och ur den synpunkten kan en doktrin vara att klandra; men jag vill ingalunda säga, att hvarje professor skulle komma med en doktrin af det ena eller andra slaget, ehuru det visserligen ej är något hinder för honom att göra det, oaktadt jag vet och sett just på allra sista tiden, att vid föredrag eller möten professorer uppträdt, hvilkas doktriner, sådana de uttalats, icke kunna falla under vare sig den ena eller andra benämningen. Detta dock endast i förbigående.

Man har här sagt, att det är för liten formalism vid afgörandet af administrativa mål, men då kan å andra sidan invändas, att om ock så är förhållandet, kan det vara förenadt med fara, om vi skulle få *för mycket* af formalism. Jag för min del påstår ej, att för litet formalism för närvarande gör sig gällande, men om jag ock skulle antaga, att så *kan* vara förhållandet, vill jag på samma gång ifrågasätta, huruvida det skulle vara nyttigt, om vi finge mera af formalism. Men så mycket torde i hvarje fall vara säkert, att, såsom en af förslagets försvarare sagt, insigten om det, som saken gäller, ej är vidt utbredd. Kan det under sådan förhållanden, och då åsigterna äro så litet klara uti frågan, vara skäl att aflåta en skrifvelse, hvilken för öfrigt ej leder till något resultat? Kan det verkligen vara anledning till en sådan skrifvelse, då antagligen majoriteten för en dylik i värsta eller bästa fall, jag vet ej, hvilket uttryck jag skall begagna, blifver mycket liten? Genom ett afslag å skrifvelse-

Om inrättande af en s. k. regeringsrätt m. m. (Forts.)

förslaget *förekommer* man ingalunda frågans utredning; den kommer helt visst ändå i sinom tid, men låtom oss ej pressa fram den utan något särskildt behof och utan utsigt till ett praktiskt resultat.

Jag anhåller om bifall till utskottets förslag.

Herr Almén: Jag har med intresse åhört diskussionen i den föreliggande frågan och skall nu noga akta mig för att upprepa något af de skäl, som här blifvit framstälda för och emot. Men då sådana uttalanden blifvit fälda, som att det nuvarande sättet för besvärsmålens handläggning skulle vara så förträffligt, att någon förändring icke vore önskvärd — talet om rättvis och snabb behandling vill jag såsom icke varande jurist naturligtvis icke bestrida — skall jag tillåta mig framhålla, att konseqvens stundom saknas, och det på områden, der brist på följdrigtighet kan vara betänklig nog. Särskildt gäller detta med afseende på helsovårdsstadgans tillämpning. Som exempel vill jag nämna, att stadsfullmägtige i många städer beslutat, att intet fläsk får torgföras, med mindre än att det vid stämpling af stadsveterinär å stadens besigtningsbyrå befinnes vara trikinfritt. Dylika beslut och i följd af dem utfärdade taxor hafva sedermera blifvit stadfästade af Konungens befallningshafvande, hvarefter de dock ofta blifvit öfverklagade. Då Kongl. Maj:t afgjort dessa ärenden, har det skett på så sätt, att stadsfullmägtiges af Konungens befallningshafvande gillade beslut i en del fall blifvit upphäfda, i andra åter har Konungens befallningshafvandes beslut blifvit fastställda. Jag trotsar någon att uti dessa Kongl. Maj:ts beslut kunna uppleta någon konseqvens.

Jag skall äfven be att få anföra ett annat exempel på ärendenas egendomliga behandling. Jag säger egendomliga på grund såväl af frågans säregna behandling som äfven med afseende å den skyndsamhet, hvarmed den afgjordes. Göteborgs stadsfullmägtige hade nemligen för några år sedan fattat beslut om obligatorisk besigtning af fläsk och fått taxa för en dylik besigtning fastställd. Landtbrukarne i Bohuslän gingo nu till Kongl. Maj:t med en skrifvelse, i hvilken de förklarade, att de voro högeligen besvärade af denna lagstiftning, särskildt på den grund, att herrar vaktmästare icke ville i rätt tid tillhandagå dem med besigtning af fläsk från landet, med mindre än att de finge dryga drickspenningar, till följd hvaraf åter landtmännens fläsk ofta kom alldeles för sent till torget. Landtmännen begärde emellertid icke, att stadsfullmägtiges beslut skulle upphäfvas, de voro beskedliga nog att endast anhålla om, att fläsk, som blifvit besigtigadt af legitimerad veterinär i Kongelf, skulle få torgföras i Göteborg. Göteborgs stadsfullmägtige passade då på och upphäfde det förra stadgandet och antogo ett nytt, men med bibehållande af samma bestämmelser, samt kunde derefter förklara, att det öfverklagade stadgandet redan blifvit upphäfdt. Emellertid skickades detta ärende på remiss till olika myndigheter under två års tid, om jag ej missminner mig, och slutligen kom Kongl. Maj:ts beslut,

Om inrättande af en s. k. regeringsrätt m. m. (Forts.)

hvilket innehöll, att stadsfullmägtiges beslut skulle upphäfvas i den ordning, det tillkommit, samt att, då så icke hade skett, petitionen icke kunde bifallas. Detta var dock till föga glädje för bohusläningarne, hvilka på detta sätt fortfarande blefvo underkastade trakasserier och beskattning af Göteborgs kommun. Jag vill tillägga, att de hade gjort bättre uti att låta sig bötfällas för bristande besigtning, ty hade de gjort detta och derefter gått till domstol, så hade de vunnit. Så har nemligen skett på andra ställen.

Jag har velat framhålla denna brist på konseqvens, som är synnerligen otjenlig för de myndigheter, som skola handlägga dylika ärenden. Ty Kongl. Maj:ts beslut från olika tider äro, som sagdt, hvarandra så olika, att de icke kunna tjena såsom ledning för ett rätt bedömande af dylika frågor.

Under förhoppning, att genom införandet af den nu ifrågasatta regeringsrätten större konseqvens vid allmänna ärendens behandling skall ernås, ämnar jag rösta för bifall till reservationen.

Sedan öfverläggningen förklarats härmed slutad, yttrade herr talmannen, att beträffande förevarande utlåtande yrkats, dels att utskottets hemställan skulle bifallas, dels ock, af herr *Blomberg*, att kammaren skulle antaga det förslag, som innefattades i den vid utlåtandet fogade reservation.

Härefter gjorde herr talmannen propositioner i enlighet med dessa yrkanden och förklarade sig anse propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med öfvervägande ja besvarad.

Votering begärdes, i anledning hvaraf uppsattes, justerades och anslogs en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller hvad konstitutionsutskottet hemstält i sitt utlåtande n:o 10, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den vid utlåtandet fogade reservation.

Omröstningen företogs, och vid dess slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja — 58;

Nej — 43.

Föredrogs och lades till handlingarna konstitutionsutskottets den 22 och 25 innevarande april bordlagda memorial n:o 11, angående fullbordad granskning af de i statsrådet förda protokoll.

Vid förnyad föredragning af statsutskottets den 22 och 25 i denna månad bordlagda utlåtanden:

n:o 61, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående disposition af Ekolsunds bro i Upsala län m. m.;

n:o 62, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående försäljning af kronolägenheten Nykrogen samt delar af förra militiebostället 1 $^1/_4$ mantal Erfvinge n:o 3 i Stockholms län;

n:o 63, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående öfverlåtelse till Göteborgs stad af kronans rätt till viss mark i Majornas 4:e rote;

n:o 64, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående försäljning af en till förra militiebostället $^5/_8$ mantal Ålsunda i Stockholms län hörande lägenhet;

n:o 65, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående försäljning till Vara köping af ett område af länsmansbostället $^1/_2$ mantal Vara Stommen n:o 9;

n:o 66, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående förändring i gällande föreskrifter om åsättande af grundskatt m. m.; och

n:o 68, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående beredande af medel för återbetalning till viss del af erlagda konsulatafgifter för svenska fartyg,

biföll kammaren hvad utskottet i dessa utlåtanden hemstält.

Vid förnyad föredragning af bevillningsutskottets den 22 och 25 innevarande månad bordlagda betänkande n:o 28, i anledning af väckt motion om ändring af gällande bestämmelser i fråga om prenumeration å tidningar, biföll kammaren hvad utskottet i detta betänkande hemstält.

Upplästes och godkändes Riksdagens kanslis förslag till delar af riksdagsbeslutet:

n:o 1, ingressen,

n:o 2, slutmeningen,

n:o 3, angående val af justitieombudsman och suppleant för honom;

n:o 4, angående lag om ändrad lydelse af 67 § konkurslagen;

n:o 5, angående lag, innefattande tillägg till förordningen om offentlighet vid underdomstolarne den 22 april 1881;

n:o 6, angående lag om förändring af tomts område m. m.;

n:o 7, angående lag om ändrad lydelse af 3 mom. i förordningen om biskops- och superintendentsval den 30 maj 1759;

n:o 8, angående lag om handräckning åt utländsk domstol m. m.;

n:o 9, angående ändrad lydelse af 22 och 24 §§ i 15 kap. strafflagen;

n:o 10, angående ansvarsfrihet för fullmägtige i riksgäldskontoret;

n:o 11, angående ansvarsfrihet beträffande fullmägtige i riksbanken och i riksgäldskontoret lemnadt uppdrag i fråga om uppförande å Helgeandsholmen af riksdags- och riksbankshus; samt

n:o 12, angående ansvarsfrihet för fullmägtige i riksbanken.

Justerades sex protokollsutdrag för detta sammanträde, hvarefter kammaren åtskildes kl. 1,56 e. m.

In fidem

A. v. Krusenstjerna.

Torsdagen den 27 april.

Kammaren sammanträdde kl. 2,30 e. m.

Vid föredragning af ett från Andra Kammaren ankommet protokollsutdrag, n:o 242, med delgifning af nämnda kammares beslut öfver dess tillfälliga utskotts utlåtande n:o 18, med anledning af väckt motion om skrifvelse till Kongl. Maj:t angående åtgärder för säkrare förvaring af de under pastors uppsigt varande arkivalier, beslöt Första Kammaren hänvisa detta ärende till sitt tillfälliga utskott n:o 2.

Anmäldes och bordlades lagutskottets utlåtande n:o 51, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändrad lydelse af 11 kap. rättegångsbalken, till lag angående påföljd i vissa fall af parts uteblifvande i brottmål, till lag om ändrad lydelse af 5 och 6 §§ i förordningen angående ändring i vissa fall af gällande bestämmelser om häradsting den 17 maj 1872, till lag angående ändrad lydelse af 17 § i lagen om handelsbolag och enkla bolag den 28 juni 1895, till lag angående ändrad lydelse af 41 § i lagen om aktiebolag den 28 juni 1895 samt till lag angående ändrad lydelse af 24 § i lagen om registrerade föreningar för ekonomisk verksamhet den 28 juni 1895.

Vid föredragning af statsutskottets under gårdagen bordlagda memorial n:o 71, i anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut i vissa frågor rörande anslag till postverket, godkändes de i detta memorial föreslagna voteringspropositioner.

Föredrogos, men bordlades å nyo på flere ledamöters begäran sammansatta stats- och lagutskottets nästlidne dag bordlagda utlåtanden n:is 5 och 6, äfvensom sammansatta banko- och lagutskottets samma dag bordlagda utlåtande n:o 1.

Afgåfvos af herr *Nisser* följande motioner:

n:o 36, om ändring af §§ 22 och 65 grufvestadgan; samt

n:o 37, om begagnandet af kronan tillkommande jordegareandel i grufva.

På derom framstälda yrkanden blefvo dessa motioner bordlagda.

Justerades två protokollsutdrag för denna dag.

På framställning af herr talmannen beslöts, att de under dagen andra gången bordlagda utlåtandena skulle sättas sist på föredragningslistan till morgondagens sammanträde.

Kammaren åtskildes kl. 2,43 e. m.

In fidem

A. v. Krusenstjerna.

Fredagen den 28 april.

Kammaren sammanträdde kl. 2,30 e. m.

Justerades protokollet för den 21 i denna månad.

Upplästes följande ingifna läkareintyg:

Att ledamoten af Riksdagens Första Kammare, godsegaren m. m. *N. J. Boström* å Simmatorp på grund af sjukdom — bröstkatarr med feber — under den närmaste tiden är förhindrad att deltaga i riksdagsarbetet, intygas härmed.

Skara den 27 april 1899.

H. E. Collvin,
förste stadsläkare.

Anmäldes och bordlades:

statsutskottets memorial n:o 72, i anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut angående utgifvande af en handbok öfver gällande föreskrifter rörande de i rikshufvudboken uppförda anslag och fonder; äfvensom

lagutskottets utlåtanden:

n:o 52, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse af 86, 87, 123 och 148 §§ i strafflagen för krigsmagten den 7 oktober 1881;

n:o 53, i anledning af väckt motion angående ändring af 27 § i förordningen om kommunalstyrelse på landet; och

n:o 54, i anledning af väckt motion med förslag till lag om beräkning i vissa fall af tid, som afses i lagen om skydd för vissa mönster och modeller.

Föredrogs och hänvisades till lagutskottet herr *Nissers* under gårdagen bordlagda motion, n:o 36, med förslag till ändrad lydelse af §§ 22 och 65 grufvestadgan.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet herr *Nissers* nästlidne dag bordlagda motion, n:o 37, om begagnandet af kronan tillkommande jordegareandel i grufva.

Föredrogs, men bordlades å nyo på flere ledamöters begäran lagutskottets sistlidna dag bordlagda utlåtande n:o 51.

Herr Billing erhöll på begäran ordet och yttrade: Jag anhåller få föreslå att på föredragningslistan till morgondagens plenum bland de andra gången bordlagda ärendena uppföras främst sammansatta stats- och lagutskottets utlåtanden n:is 5 och 6, derefter lagutskottets utlåtande n:o 51 och slutligen banko- och lagutskottets utlåtande n:o 1.

Denna hemställan bifölls.

På framställning af herr talmannen beslöts, att de ärenden, som denna dag bordlagts första gången, skulle sättas främst på föredragningslistan till morgondagens sammanträde.

Justerades två protokollsutdrag för denna dag, hvarefter kammaren åtskildes kl. 2,40 e. m.

In fidem
A. v. Krusenstjerna.